दैनिक
राज्य लोकतंत्र
नवी दिशा... नवे विचार...

आरएनआय : MAHMAR/2021/85884 | गुरूवार, दि. २२ ऑक्टोबर २०२६ | वर्ष - २ | अंक - २८ | पाने - ४ | पुणे/पिंपरी-चिंचवड

आजचे पंचांग

दिनांक: २२ ऑक्टोबर २०२६ वार: गुरुवार (गुरुवार) माह (आमांत/पूर्णिमांत): आश्विन विक्रम संवत: २०८३ (रौद्र) पक्ष: शुक्ल पक्ष तिथी, नक्षत्र, योग आणि करण तिथी: शुक्ल एकादशी (दुपारी २:४७ पर्यंत, त्यानंतर द्वादशी) नक्षत्र: शतभिषा (रात्री ८:४९ पर्यंत) योग: वृद्धि योग (रात्री ११:३१ पर्यंत) करण: वणिज (कराव) / विष्टि (दुपारी २:४७ पर्यंत) सूर्य आणि चंद्र वेळ सूर्योदय: सकाळी ६:३० वा. सूर्यास्त: संध्याकाळी ६:०८ वा.

२५ फूट प्रतीकात्मक रावण दहन

पुणे : महिला अत्याचार, स्त्री भ्रूण हत्या, बालशोषण यांसह विविध सामाजिक समस्यांच्या प्रतिकात्मक रावण दहन कार्यक्रमाचे आयोजन सारसबागेसमोरील श्री महालक्ष्मी मंदिरासमोर करण्यात आले. यावेळी प्रभू श्रीराम यांची वानरसेना आणि रावणाची सेना यांच्या युद्धाचा जीवंत प्रसंग व संपूर्ण रामायणाचा जीवंत देखावा सादर करण्यात आला. रावणाची भव्य हलती प्रतिकृती तसेच जिवंत देखाव्यातील हनुमान आणि जटायू हे यंदाचे प्रमुख आकर्षण ठरले.

सारांश वृत्त

पाणीटंचाईचे संकट येण्याआधीच प्रशासनाला जाग का नाही?

■ मुंबई । वृत्तसंस्था

पिण्याच्या पाण्याचा प्रश्न गंभीर होण्याची वाट पाहायची आणि त्यानंतर टँकरची धावपळ सुरू करायची, हीच सरकारी यंत्रणेची कार्यपद्धती आहे का? नागपूर, अमरावती आणि कोकण विभागांत संभाव्य पाणीटंचाईच्या पार्श्वभूमीवर गावनिहाय कृती आराखडे २७ ऑक्टोबरपर्यंत सादर करण्याचे निर्देश पाणीपुरवठा व स्वच्छतामंत्री गुलाबराव पाटील यांनी दिले आहेत. मात्र, पाणीटंचाईचे संकट उभे राहण्याआधीच ठोस नियोजन का झाले नाही, हा प्रश्न अनुत्तरित आहे.

सध्या या विभागांत गंभीर पाणीटंचाई नसल्याचे प्रशासनाकडून सांगण्यात येत असले, तरी आगामी महिन्यांतील संभाव्य संकटासाठी आतापासून तयारी करण्याची वेळ आली आहे. जलजीवन मिशनअंतर्गत ७७ ते ९९ टक्के काम पूर्ण झालेल्या योजनाही अद्याप कार्यान्वित करण्याचे निर्देश द्यावे लागत असतील, तर अंमलबजावणीच्या गतीवर प्रश्न उपस्थित होणे स्वाभाविक आहे. पाइपलाइन, पंप, वीजजोडणी आणि रोहित्रांची कामे रखडल्याने नागरिकांना योजनांचा प्रत्यक्ष लाभ मिळण्यात अडथळे येऊ शकतात.

संभाव्य टँकरग्रस्त गावांसाठी जलस्रोत बळकटीकरण, विहीर पुनर्भरण, शेततळी, सिमेंट बंधारे आणि जुन्या बंधाऱ्यांच्या दुरुस्तीवर भर देण्याचे आदेश देण्यात आले आहेत. टँकर हा अंतिम पर्याय असल्याचेही मंत्री पाटील यांनी स्पष्ट केले.

मात्र, आदेश काढणे आणि नळातून नियमित पाणी पोहोचवणे यात मोठे अंतर आहे. अपूर्ण योजनांना कालमर्यादा, निधीचा पारदर्शक वापर आणि अधिकाऱ्यांची निश्चित जबाबदारी ठरवली नाही, तर कागदावरील आराखड्यांचा उपयोग काय?

बनावट जात प्रमाणपत्रांचा गैरवापर रोखण्यात प्रशासन अपयशी का? न्यायालयाच्या दारातच सत्यतेची कसोटी!

जात सिद्ध करण्याची जबाबदारी दावा करणाऱ्यावरच; खोट्या प्रमाणपत्रांद्वारे मिळवलेले लाभ काढून घेता येणार, आंध्र प्रदेश उच्च न्यायालयाचे निरीक्षण

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
अमरावती । वृत्तसंस्था

अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती आणि मागासवर्गीयांसाठी असलेल्या आरक्षणाचा उद्देश सामाजिक न्याय प्रस्थापित करणे आणि ऐतिहासिकदृष्ट्या वंचित घटकांना समान संधी उपलब्ध करून देणे हा आहे. मात्र, या सवलतींचा लाभ घेण्यासाठी बनावट किंवा अवैध जात प्रमाणपत्रांचा वापर होत असल्याचे प्रकार समोर येत असतील, तर प्रशासनाच्या पडताळणी यंत्रणेवर प्रश्न उपस्थित होणे स्वाभाविक आहे. जात प्रमाणपत्रांची सत्यता तपासण्याची जबाबदारी असलेल्या यंत्रणांना हा गैरवापर वेळेत रोखता का येत नाही, हा महत्त्वाचा प्रश्न आहे.

एखाद्या व्यक्तीने विशिष्ट जातीचा असल्याचा दावा केल्यास तो सिद्ध करण्याची जबाबदारी संबंधित व्यक्तीवरच असल्याचे आंध्र प्रदेश उच्च न्यायालयाने स्पष्ट केले आहे. खोट्या जात प्रमाणपत्राच्या आधारे मिळवलेले लाभ काढून घेता येऊ शकतात, असेही न्यायालयाने नमूद केले. न्यायमूर्ती डी. रमेश आणि न्यायमूर्ती अलपाटी गिरिधर यांच्या खंडपीठाने संबंधित कायद्याच्या तरतुदींचा विचार करताना केलेले हे निरीक्षण जात प्रमाणपत्रांच्या पडताळणीचे महत्त्व अधोरेखित करते.

प्रमाणपत्र मिळते; मग पडताळणी कुठे कमी पडते?

जात प्रमाणपत्र जारी करण्यापूर्वी संबंधित कागदपत्रे, उपलब्ध अभिलेख आणि दाव्याला आधार देणारे पुरावे तपासण्याची जबाबदारी प्रशासनावर असते. तरीही एखादे अवैध प्रमाणपत्र वापरून शैक्षणिक प्रवेश, नोकरी किंवा अन्य शासकीय लाभ मिळवले जात असतील, तर पडताळणीच्या प्रक्रियेत नेमकी त्रुटी कुठे राहिली, याची चौकशी होणे आवश्यक आहे.

कागदपत्रांची अपुरी तपासणी, विभागांमधील समन्वयाचा अभाव, जुन्या अभिलेखांचे अपुरे डिजिटायझेशन किंवा तक्रारींवरील विलंबित कारवाई ही संभाव्य कारणे असू शकतात. मात्र, प्रत्येक प्रकरणात अशीच कारणे असतात, असे गृहीत धरता येणार नाही. त्यासाठी स्वतंत्र चौकशी आणि वस्तुनिष्ठ आकडेवारी आवश्यक आहे.

गैरवापर रोखण्याची जबाबदारी कोणाची?

बनावट प्रमाणपत्रांचा गैरवापर उघड झाल्यानंतर लाभ रद्द करणे महत्त्वाचे असले, तरी प्रतिबंधात्मक यंत्रणा अधिक सक्षम करणे त्याहून आवश्यक आहे. प्रमाणपत्रांची वेळेत पडताळणी, संशयास्पद प्रकरणांचे स्वतंत्र परीक्षण, विभागांमध्ये माहितीची देवाणघेवाण आणि दोषी आढळणाऱ्यांवर कायद्यानुसार कारवाई यासाठी ठोस व्यवस्था असली पाहिजे.

त्याच वेळी, केवळ संशयाच्या आधारे कोणत्याही व्यक्तीचा जातविषयक दावा नाकारता कामा नये. पात्र लाभार्थ्यांना अनावश्यक त्रास होऊ नये आणि खोटे दावे करणाऱ्यांना अनुचित लाभ मिळू नये, या दोन्ही बाबी महत्त्वाच्या आहेत.

सामाजिक न्यायाच्या विश्वासार्हतेचा प्रश्न

आरक्षणाच्या लाभांचा गैरवापर झाल्यास पात्र आणि वंचित लाभार्थ्यांच्या संधींवर अन्याय होऊ शकतो. त्यामुळे जात प्रमाणपत्रांच्या पडताळणीतील पारदर्शकता ही केवळ प्रशासकीय बाब नसून सामाजिक न्यायाच्या विश्वासार्हतेशी संबंधित आहे.

आंध्र प्रदेश उच्च न्यायालयाच्या निरीक्षणानंतर सरकार आणि संबंधित विभागांनी आत्मपरीक्षण करण्याची गरज आहे. किती प्रमाणपत्रांची पडताळणी झाली, किती प्रकरणांत अनियमितता आढळली आणि तक्रारींचा निपटारा किती वेळेत झाला, याची नियमित आकडेवारी सार्वजनिक केली पाहिजे. न्यायालयाने गैरवापर झाल्यानंतर लाभ काढून घेण्याची शक्यता स्पष्ट केली आहे; पण प्रशासनाने गैरवापर होण्यापूर्वीच तो रोखण्यासाठी सक्षम यंत्रणा उभी करणे, हीच खरी कसोटी आहे.

सरकारी अधिकाऱ्यांना अधिक संरक्षण; बीएनएसएसमधील तरतुदींवर सर्वोच्च न्यायालयाचे स्पष्टीकरण

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली । वृत्तसंस्था

सरकारी अधिकाऱ्यांविरुद्ध फौजदारी तपास सुरू करण्यापूर्वी दंडाधिकाऱ्यांनी अधिक प्रक्रियात्मक खबरदारी घ्यावी, अशी व्यवस्था भारतीय नागरिक सुरक्षा संहितेत (बीएनएसएस) करण्यात आली आहे. जुन्या फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या तुलनेत नव्या कायद्यात सरकारी कर्मचाऱ्यांना अतिरिक्त संरक्षण मिळते, असे सर्वोच्च न्यायालयाने स्पष्ट केले. मात्र, या संरक्षणाचा उद्देश अधिकाऱ्यांना निराधार तक्रारींपासून वाचवणे हा असला, तरी त्याचा गैरवापर करून गंभीर तक्रारींच्या तपासात अडथळे निर्माण होणार नाहीत, याची काळजी घेणेही तितकेच महत्त्वाचे आहे.

न्यायमूर्ती जॉयमाल्य बागची आणि न्यायमूर्ती व्ही. मोहना यांच्या खंडपीठाने २१ ऑक्टोबर रोजी केरळचे माजी मुख्यमंत्री पिनराई विजयन आणि अन्य याचिकाकर्त्यांच्या प्रकरणात हे निरीक्षण नोंदवले.

जुन्या आणि नव्या कायद्यात काय फरक?

फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम १५६(३) अंतर्गत दंडाधिकारी पोलिसांना तपासाचे आदेश देऊ शकत होते. भारतीय नागरिक सुरक्षा संहितेच्या कलम १७७(४) मध्ये मात्र सरकारी कर्मचाऱ्यांच्या अधिकृत कर्तव्याशी संबंधित तक्रारींच्या संदर्भात अतिरिक्त प्रक्रियात्मक संरक्षणाची तरतूद आहे. त्यामुळे अशा प्रकरणांत तपासाचे आदेश देण्यापूर्वी कायद्यातील निर्धारित अटींचे पालन करणे आवश्यक ठरते.

सीएमआरएल-एक्सालॉजिक प्रकरणात केरळ उच्च न्यायालयाच्या एकल न्यायाधीशांनी एफआयआर नोंदवण्याचे निर्देश दिले होते. त्या आदेशाला पिनराई विजयन आणि अन्य याचिकाकर्त्यांनी आव्हान दिले. या पार्श्वभूमीवर सर्वोच्च न्यायालयाने नव्या कायद्यातील संरक्षणाच्या व्याप्तीवर भाष्य केले.

संरक्षण की उत्तरदायित्वाला मर्यादा?

सरकारी अधिकाऱ्यांना प्रत्येक तक्रारीमुळे विनाकारण फौजदारी कारवाईला सामोरे जावे लागू नये, यासाठी प्रक्रियात्मक संरक्षण आवश्यक आहे. परंतु, सरकारी पदाचा वापर करून गैरकृत्य झाल्याचा प्रथमदर्शनी आधार असेल, तर निष्पक्ष तपासाचा मार्गही खुला राहिला पाहिजे.

बीएनएसएसमधील अतिरिक्त संरक्षण म्हणजे सरकारी अधिकाऱ्यांना कायद्यापेक्षा वरचे स्थान मिळणे नव्हे. त्याचप्रमाणे, सर्वोच्च न्यायालयाच्या निरीक्षणाचा अर्थ प्रत्येक तक्रारीत एफआयआर नोंदवण्यास बंदी आहे, असाही होत नाही.

न्यायव्यवस्थेसमोरील खरी कसोटी म्हणजे निराधार आरोपांपासून प्रामाणिक अधिकाऱ्यांचे संरक्षण करताना, गंभीर आरोपांची निष्पक्ष चौकशीही सुनिश्चित करणे. कायदेशीर प्रक्रिया ही उत्तरदायित्व टाळण्याचे साधन न बनता न्याय मिळवण्याचा मार्ग राहिली पाहिजे.

जातीय राजकारणावर पंकजा मुंडेंचा प्रहार; दुष्काळात भाषणांपेक्षा पाणी, चारा आणि मदतीची गरज

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
महाराष्ट्र । प्रतिनिधी

आरक्षणावरून राज्यात राजकीय संघर्ष तीव्र होत असताना मंत्री पंकजा मुंडे यांनी जातीय समीकरणांच्या आधारावर राजकारण करणाऱ्या नेतृत्वावर टीका केली आहे. जातीपातीच्या बळावर सत्ता मिळवू पाहणाऱ्यांना भविष्य नसल्याचे सांगत त्यांनी सामाजिक एकजुटीचा संदेश दिला. त्याच वेळी महाराष्ट्रावर घोंगावणाऱ्या दुष्काळाच्या संकटाचा सामना करण्यासाठी सर्व समाजांनी राजकीय मतभेद बाजूला ठेवून एकत्र येण्याचे आवाहन केले.

सावरगाव घाट येथील भगवान भक्तिगडावर झालेल्या दसरा मेळाव्यात बोलताना पंकजा मुंडे यांनी देशाचे नेतृत्व करण्यासाठी सुशिक्षित, सक्षम आणि देशाला जागतिक स्तरावर पुढे नेण्याची क्षमता असलेले नेतृत्व आवश्यक असल्याचे सांगितले. स्वतःचा ठोस अजेंडा नसलेले नेतृत्व समाजाला विषारी आणि विखारी दिशा देऊ शकते, असा इशाराही त्यांनी दिला.

'जेन-झी' पिढीचा उल्लेख करताना देश आणि घर जाळून आंदोलन करणारी तरुणाई नको, असे त्या म्हणाल्या. जयप्रकाश नारायण यांच्या चळवळीचा संदर्भ देत गोपीनाथ मुंडे यांच्यासारखे देशभक्त नेतृत्व तरुणांसाठी प्रेरणादायी असल्याचे त्यांनी नमूद केले. तरुणांचे नेतृत्व करायचे असेल, तर ते मुद्द्यांच्या आधारे करावे, अशी भूमिका त्यांनी मांडली.

मात्र, जातीय राजकारणावर टीका आणि सामाजिक एकजुटीचे आवाहन यांची खरी परीक्षा प्रत्यक्ष धोरणांमध्ये होणार आहे. दुष्काळग्रस्त शेतकऱ्यांना वेळेत मदत, पिण्याच्या पाण्याची उपलब्धता, जनावरांसाठी चारा आणि प्रलंबित अनुदानाचे वितरण या प्रश्नांवर ठोस कृती आवश्यक आहे.

मेळाव्यात आमदार धनंजय मुंडे यांनी मराठा आरक्षणाबाबत सरकारने शक्य ते निर्णय घेतल्याचे सांगितले. एका समाजाला आरक्षण देताना दुसऱ्या समाजाच्या हक्कांवर गदा येऊ नये, अशी भूमिका त्यांनी मांडली. विद्यार्थी चळवळीपासून आपण आरक्षणाचे समर्थक असल्याचे सांगत, दोष नसतानाही आपल्याला माध्यमांच्या चर्चेत लक्ष्य करण्यात आल्याची खंतही त्यांनी व्यक्त केली.

मेळाव्याला राज्यमंत्री मेघना बोर्डीकर, माजी मंत्री महादेव जानकर, माजी खासदार डॉ. प्रीतम मुंडे, सुजय विखे पाटील, मोनिका राजळे, बदामराव पंडित, भीमराव धोंडे, यशश्री मुंडे आणि लक्ष्मण हाके यांच्यासह अनेक मान्यवर उपस्थित होते.

'मराठा विरोधकांना २०२९ मध्ये पाडा'; जरांगेंचे राजकीय आव्हान, शिंदेंना कथित ५०० कोटींच्या प्रकरणावर खुलाशाची मागणी

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
महाराष्ट्र । प्रतिनिधी

मराठा आरक्षणाच्या मागणीला विरोध करणाऱ्या राजकीय पक्षांना आगामी निवडणुकांमध्ये धडा शिकवण्याचे आवाहन करत मनोज जरांगे पाटील यांनी राज्याच्या राजकारणात नवा संघर्ष उभा केला आहे. २०२९ च्या निवडणुकीत मराठा समाजाच्या विरोधात भूमिका घेणाऱ्या नेत्यांना पराभूत करण्याचा निर्धार करा, असे आवाहन त्यांनी नारायणगडावरील दसरा मेळाव्यात केले. याच वेळी उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांच्याकडे कथित ५०० कोटी रुपयांच्या प्रकरणाबाबत खुलासा करण्याची मागणी करून त्यांनी भाजप आणि महायुतीतील राजकीय संबंधांवर प्रश्न उपस्थित केले.

जरांगे यांनी अडीच वर्षांपूर्वी भाजप नेत्यांमध्ये झालेल्या कथित चर्चेचा संदर्भ देत आपल्या नावाने ५०० कोटी रुपये आणल्याची चर्चा नेमकी काय होती, असा सवाल केला. श्रीकांत शिंदे यांच्या माध्यमातून ही रक्कम आपल्याला देण्यात आली होती का, याबाबत सत्य जनतेसमोर मांडावे, असे आव्हान त्यांनी दिले. या आरोपांची स्वतंत्र पुष्टी उपलब्ध नसल्याने त्यांना सिद्ध तथ्य मानता येत नाही.

मराठा समाजाच्या ५८ लाख नोंदी सापडल्याचा दावा करत सर्व पात्रांना प्रमाणपत्रे आणि नोकऱ्यांचा लाभ मिळावा, अशी मागणी त्यांनी केली. कुणबी नोंदी असलेल्यांनी एसईबीसी आणि त्यातून लाभ न मिळालेल्यांनी पात्रतेनुसार आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांच्या (ईडब्ल्यूएस) आरक्षणाचा लाभ घ्यावा, असेही ते म्हणाले.

शेतकऱ्यांना हेक्टरी १ लाख रुपयांची मदत, संपूर्ण कर्जमुक्ती, पीकविम्याची रक्कम थेट खात्यात जमा करणे, प्रलंबित अनुदानाचे वितरण आणि दुष्काळग्रस्त भागांत चारा छावण्या सुरू करण्याची मागणीही त्यांनी केली.

'मी हरलो तरी चालेल, पण माझा समाज जिंकला पाहिजे,' असे सांगत तरुणांनी उच्च शिक्षण घेऊन अधिकारी आणि नोकरदार बनावे, असा संदेश जरांगे यांनी दिला.

या भूमिकेमुळे मराठा आरक्षणाचा मुद्दा पुन्हा निवडणूक राजकारणाच्या केंद्रस्थानी येण्याची शक्यता आहे. मात्र, राजकीय पक्षांना मतदानातून शिक्षा करण्याचे आवाहन आणि आरक्षणाच्या मागण्यांची अंमलबजावणी यांमध्ये फरक आहे. समाजाच्या मागण्यांवर सरकार कोणते ठोस निर्णय घेते, यावर पुढील राजकीय संघर्षाची दिशा ठरणार आहे.

योगींच्या उत्तर प्रदेशात भटक्या कुत्र्यांचा उच्छाद; नागरिकांच्या सुरक्षेचा प्रश्न ऐरणीवर!

लखनौ, प्रयागराजमधील हल्ल्यांची ठिकाणे निश्चित करण्याचे अलाहाबाद उच्च न्यायालयाचे निर्देश; आक्रमक कुत्र्यांना माणुसकीने पकडून हटवण्याचे आदेश

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
प्रयागराज । वृत्तसंस्था

उत्तर प्रदेशात मुख्यमंत्री योगी आदित्यनाथ यांच्या सरकारच्या काळात कायदा आणि सुव्यवस्थेच्या मुद्द्यावर सातत्याने चर्चा होत असताना, आता भटक्या कुत्र्यांच्या हल्ल्यांमुळे नागरिकांच्या सुरक्षिततेचा प्रश्नही ऐरणीवर आला आहे. लखनौ आणि प्रयागराज या महत्त्वाच्या शहरांमध्ये कुत्र्यांच्या हल्ल्यांच्या घटनांना प्रतिबंध घालण्यासाठी अलाहाबाद उच्च न्यायालयाला महापालिका प्रशासनाला निर्देश द्यावे लागले आहेत. वारंवार हल्ले होणारी ठिकाणे निश्चित करा, नागरिकांच्या तक्रारींची गांभीर्याने दखल घ्या आणि आक्रमक कुत्र्यांना माणुसकीने पकडून संबंधित भागातून हटवा, असे न्यायालयाने स्पष्ट केले आहे.

या निर्देशांमुळे सार्वजनिक सुरक्षितता आणि भटक्या प्राण्यांचे व्यवस्थापन या दोन्ही आघाड्यांवरील स्थानिक प्रशासनाच्या जबाबदारीची चर्चा पुन्हा सुरू झाली आहे. नागरिकांना सुरक्षितपणे रस्त्यावरून चालता येणे, मुलांना निर्भयपणे शाळेत जाता येणे आणि ज्येष्ठ नागरिकांना घराबाहेर पडताना भीती वाटू नये, यासाठी प्रशासनाने केवळ तक्रारींची नोंद न करता प्रत्यक्ष उपाययोजना करणे आवश्यक आहे.

हल्ल्यांची ठिकाणे निश्चित करण्याचे निर्देश

अलाहाबाद उच्च न्यायालयाने लखनौ आणि प्रयागराजच्या महापालिका आयुक्तांना त्यांच्या कार्यक्षेत्रातील कुत्र्यांच्या हल्ल्यांची ठिकाणे ओळखून त्यांची नोंद करण्यास सांगितले आहे. ज्या परिसरांतून नागरिकांवर कुत्र्यांनी वारंवार हल्ले केल्याच्या तक्रारी येत आहेत, त्या भागांना प्राधान्याने भेट देऊन परिस्थितीचा आढावा घेण्याची गरज आहे.

केवळ एखाद्या घटनेनंतर तात्पुरती हालचाल करणे पुरेसे ठरणार नाही. कोणत्या परिसरात हल्ल्यांच्या तक्रारी वारंवार येतात, नागरिकांना कोणत्या ठिकाणी अधिक धोका आहे आणि तो कमी करण्यासाठी कोणती पावले उचलली पाहिजेत, याचे नियोजन महापालिकांनी करणे अपेक्षित आहे.

आक्रमक कुत्र्यांवर प्राधान्याने कारवाई

नागरिकांच्या तक्रारींची पडताळणी करून संबंधित कुत्र्यांनी यापूर्वी वारंवार हल्ले केले आहेत का किंवा त्यांच्यात आक्रमक वर्तन आढळते का, याची खात्री करण्यावर न्यायालयाने भर दिला आहे. अशा कुत्र्यांना पकडून संबंधित भागातून हटवण्याच्या कारवाईत प्राधान्य द्यावे, असे निर्देश देण्यात आले आहेत.

मात्र, या प्रक्रियेत सर्व भटक्या कुत्र्यांना सरसकट दोषी ठरवणे किंवा त्यांच्याशी क्रूर वर्तन करणे हा उपाय ठरू शकत नाही. नागरिकांचे संरक्षण आणि प्राण्यांशी माणुसकीने वागणे या दोन्ही बाबींचा समतोल राखणे आवश्यक आहे. कुत्र्यांना पकडण्याची कारवाई योग्य पद्धतीने आणि संबंधित नियमांचे पालन करूनच व्हायला हवी.

सरकार आणि महापालिकांसमोर अंमलबजावणीचे आव्हान

भटक्या कुत्र्यांच्या हल्ल्यांमुळे नागरिकांमध्ये भीती निर्माण होत असेल, तर त्याकडे केवळ स्थानिक समस्या म्हणून दुर्लक्ष करता येणार नाही. तक्रारींची नोंद, हल्ल्यांच्या ठिकाणांचे नकाशीकरण, प्रशिक्षित पथकांची उपलब्धता आणि आवश्यक पशुवैद्यकीय मदत यांची प्रभावी व्यवस्था उभी करावी लागेल.

योगी आदित्यनाथ यांच्या नेतृत्वाखालील उत्तर प्रदेश सरकारसमोर आता या प्रश्नावर प्रशासन किती तत्परतेने काम करते, हे दाखवण्याचे आव्हान आहे. न्यायालयाचे निर्देश कागदावर राहणार की नागरिकांना प्रत्यक्ष दिलासा मिळणार, हे महापालिकांच्या अंमलबजावणीवर अवलंबून असेल.

शहरांचा विकास आणि कायदा-सुव्यवस्थेचे दावे महत्त्वाचे असले, तरी सामान्य नागरिकाला रस्त्यावर सुरक्षितपणे वावरता येणे हीदेखील प्रशासनाची मूलभूत जबाबदारी आहे. न्यायालयाच्या निर्देशांनंतर लखनौ आणि प्रयागराजमध्ये ठोस कृती होते का, याकडे नागरिकांचे लक्ष लागले आहे.

संपादकीय

भारताला सुरक्षा परिषदेचे कायमस्वरूपी सदस्यत्व मिळणे आवश्यक!

संयुक्त राष्ट्र संघटना ही जागतिक शांतता, सुरक्षितता आणि आंतरराष्ट्रीय सहकार्य यांसाठी स्थापन झालेली महत्त्वाची जागतिक संस्था आहे. दुसऱ्या महायुद्धानंतर २४ ऑक्टोबर १९४५ रोजी संयुक्त राष्ट्र संघटनेची स्थापना झाली. युद्ध टाळणे, आंतरराष्ट्रीय संघर्षांवर शांततामय मार्गाने तोडगा काढणे आणि देशांमधील सहकार्य वाढवणे ही या संघटनेची प्रमुख उद्दिष्टे आहेत. मात्र, आजच्या बदलत्या जागतिक परिस्थितीत संयुक्त राष्ट्र संघटनेच्या कार्यपद्धतीत आणि विशेषतः सुरक्षा परिषदेच्या रचनेत बदल करण्याची गरज प्रकर्षाने जाणवत आहे. या पार्श्वभूमीवर भारताला सुरक्षा परिषदेचे कायमस्वरूपी सदस्यत्व मिळणे आवश्यक आहे.

संयुक्त राष्ट्र सुरक्षा परिषद ही आंतरराष्ट्रीय शांतता आणि सुरक्षिततेच्या दृष्टीने अत्यंत महत्त्वाची संस्था आहे. या परिषदेत एकूण १५ सदस्य असतात. त्यापैकी अमेरिका, ब्रिटन, फ्रान्स, रशिया आणि चीन हे पाच देश कायमस्वरूपी सदस्य आहेत, तर उर्वरित दहा देशांची दोन वर्षांच्या कालावधीसाठी निवड केली जाते. कायमस्वरूपी सदस्यांना नकाराधिकार म्हणजेच व्हेटोचा अधिकार आहे. या अधिकारामुळे एखादा कायमस्वरूपी सदस्य विरोधात गेल्यास महत्त्वाचे प्रस्ताव रोखले जाऊ शकतात. त्यामुळे जागतिक प्रश्नांवर निर्णय घेताना पाच देशांच्या भूमिकेला विशेष महत्त्व प्राप्त होते.

मात्र, १९४५ मध्ये निर्माण झालेली ही रचना आजच्या जगाचे वास्तव पूर्णपणे प्रतिबिंबित करते का, हा प्रश्न उपस्थित होतो. गेल्या आठ दशकांत जगातील राजकीय, आर्थिक आणि सामरिक परिस्थितीत आमूलाग्र बदल झाले आहेत. अनेक नवे देश जागतिक अर्थव्यवस्थेत महत्त्वाची भूमिका बजावत आहेत. आशिया आणि आफ्रिका खंडांचे महत्त्व वाढले आहे. तरीही सुरक्षा परिषदेच्या कायमस्वरूपी सदस्यत्वाची रचना जवळपास तशीच राहिली आहे. त्यामुळे या परिषदेत अधिक व्यापक आणि न्याय्य प्रतिनिधित्व असावे, अशी मागणी जगभरातून होत आहे.

भारत या मागणीसाठी सर्वाधिक पात्र देशांपैकी एक आहे. जगातील सर्वाधिक लोकसंख्या असलेला देश, जगातील सर्वांत मोठी लोकशाही, वेगाने विकसित होणारी अर्थव्यवस्था आणि आंतरराष्ट्रीय पातळीवरील वाढता प्रभाव ही भारताची बलस्थाने आहेत. भारताने विज्ञान, तंत्रज्ञान, अंतराळ संशोधन, औषधनिर्मिती, माहिती तंत्रज्ञान आणि संरक्षण क्षेत्रांत उल्लेखनीय प्रगती केली आहे. जगातील अनेक देशांशी भारताचे मैत्रीपूर्ण संबंध आहेत. विकसनशील देशांचे प्रश्न मांडण्यातही भारताने सातत्याने पुढाकार घेतला आहे.

संयुक्त राष्ट्रांच्या शांतता मोहिमांमध्ये भारताने दिलेले योगदानही महत्त्वाचे आहे. भारतीय जवानांनी अनेक देशांमध्ये शांतता प्रस्थापित करण्यासाठी आणि संघर्षग्रस्त भागांत स्थैर्य निर्माण करण्यासाठी काम केले आहे. हवामान बदल, दहशतवाद, गरिबी, अन्नसुरक्षा आणि जागतिक आरोग्य यांसारख्या प्रश्नांवर भारताने आंतरराष्ट्रीय सहकार्याची भूमिका मांडली आहे. त्यामुळे भारताला केवळ मोठी लोकसंख्या किंवा अर्थव्यवस्था आहे म्हणून नव्हे, तर जागतिक जबाबदाऱ्या पार पाडण्याची क्षमता आणि अनुभव आहे म्हणून कायमस्वरूपी सदस्यत्व मिळणे आवश्यक आहे.

भारताला या मागणीसाठी अनेक देशांचा पाठिंबा मिळत आला आहे. जपान, जर्मनी आणि ब्राझील या देशांसोबत भारत सुरक्षा परिषदेच्या सुधारणांसाठी प्रयत्न करत आहे. या देशांचा समावेश असलेल्या जी-४ गटाने कायमस्वरूपी सदस्यत्वाच्या विस्ताराची मागणी सातत्याने लावून धरली आहे. आफ्रिका खंडालाही सुरक्षा परिषदेत अधिक प्रतिनिधित्व मिळावे, अशी मागणी आहे. संयुक्त राष्ट्र संघटनेची रचना अधिक लोकशाहीवादी आणि प्रतिनिधिक करण्यासाठी या मागण्यांचा गांभीर्याने विचार होणे आवश्यक आहे.

मात्र, भारताच्या मार्गात काही अडथळेही आहेत. विशेषतः चीनची भूमिका, कायमस्वरूपी सदस्यांमधील मतभेद आणि सुरक्षा परिषदेच्या सुधारणांबाबत जागतिक सहमतीचा अभाव यामुळे भारताच्या प्रयत्नांना अपेक्षित यश मिळालेले नाही. सुरक्षा परिषदेच्या रचनेत बदल करण्यासाठी संयुक्त राष्ट्रांच्या सनदेत दुरुस्ती करावी लागते. त्यासाठी महासभेतील आवश्यक बहुमताबरोबरच सर्व विद्यमान कायमस्वरूपी सदस्यांच्या मान्यतेचीही आवश्यकता असते. त्यामुळे भारताला सदस्यत्व मिळवण्यासाठी सातत्यपूर्ण राजनैतिक प्रयत्न आणि व्यापक आंतरराष्ट्रीय सहकार्य आवश्यक आहे.

आजच्या जगात युद्धे, प्रादेशिक संघर्ष, दहशतवाद आणि महासत्तांमधील स्पर्धा वाढत असताना संयुक्त राष्ट्र संघटनेची परिणामकारकता अधिक महत्त्वाची ठरते. मात्र, सुरक्षा परिषदेतील नकाराधिकाराचा वापर करून महत्त्वाचे निर्णय अडवले जात असतील, तर जागतिक शांततेच्या प्रयत्नांना मर्यादा येतात. अशा परिस्थितीत सुरक्षा परिषदेच्या सुधारणांची मागणी ही केवळ भारताच्या प्रतिष्ठेचा प्रश्न नसून जागतिक लोकशाही आणि न्याय्य प्रतिनिधित्वाचा प्रश्न आहे.

भारताला कायमस्वरूपी सदस्यत्व मिळाल्याने भारताचा आंतरराष्ट्रीय प्रभाव वाढेलच; परंतु त्याचबरोबर जागतिक निर्णयप्रक्रियेत विकसनशील देशांचे प्रश्न अधिक प्रभावीपणे मांडण्याची संधीही निर्माण होईल. अर्थात, सदस्यत्व मिळणे म्हणजे भारताला सर्व प्रश्नांवर स्वतःच्या मनाप्रमाणे निर्णय घेता येतील असे नाही. त्यासाठी आंतरराष्ट्रीय सहकार्य, मुत्सद्देगिरी आणि जबाबदार भूमिका यांना महत्त्व राहणारच आहे.

भारताने या मागणीसाठी केवळ मोठ्या देशांचा पाठिंबा मिळवण्यावर अवलंबून न राहता आशिया, आफ्रिका आणि लॅटिन अमेरिकेतील देशांशी सहकार्य अधिक दृढ करावे. जागतिक शांतता, विकास आणि आंतरराष्ट्रीय कायद्याच्या अंमलबजावणीसाठी भारताने आपले योगदान वाढवावे. त्याचबरोबर संयुक्त राष्ट्र सुरक्षा परिषदेच्या सुधारणांसाठी सुरू असलेल्या चर्चेत सातत्याने सक्रिय सहभाग घ्यावा.

शिक्षक-पदवीधर निवडणुकीसाठी भाजप-महायुतीचा पिंपरीत विजयाचा निर्धार

स्मिताताई जाधव आणि कौस्तुभ गावडे यांच्या विजयासाठी संघटनात्मक बैठक; मतदार संपर्क आणि बूथ व्यवस्थापनावर भर

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
पिंपरी-चिंचवड : प्रतिनिधी

आगामी पुणे विभाग शिक्षक व पदवीधर मतदारसंघाच्या निवडणुकीच्या पार्श्वभूमीवर पिंपरी विधानसभा मतदारसंघात भाजप-महायुतीच्या वतीने महत्त्वपूर्ण संघटनात्मक बैठक घेण्यात आली. चिंचवड येथील हॉटेल बर्ड व्हॅली येथे झालेल्या या बैठकीत महायुतीच्या अधिकृत उमेदवार डॉ. सौ. स्मिताताई जाधव (पदवीधर मतदारसंघ) आणि कौस्तुभ गावडे (शिक्षक मतदारसंघ) यांना मोठ्या मताधिक्याने विजयी करण्याचा निर्धार करण्यात आला.

बैठकीस निवडणूक पिंपरी विधानसभा प्रभारी आमदार प्रसाद लाड, सहप्रभारी आमदार स्नेहाताई दुबे, आमदार अमित गोरखे, आमदार उमाताई खापरे, भाजपचे शहराध्यक्ष शत्रुघ्न काटे, महाराष्ट्र प्रदेश ट्रान्सपोर्ट प्रकोष्ठचे प्रभारी अनुप मोरे, निवडणूक संयोजक राजेशआण्णा पिल्ले, सदाशिव खाडे आणि उपमहापौर शर्मिला बाबर यांची प्रमुख उपस्थिती होती.

याशिवाय माजी नगरसेवक, पक्षाचे सरचिटणीस, मंडल अध्यक्ष, विविध आघाड्यांचे पदाधिकारी आणि कार्यकर्ते मोठ्या संख्येने सहभागी झाले.

बैठकीत आगामी निवडणुकीची रणनीती, मतदार नोंदणी, मतदारांशी थेट संपर्क आणि बूथस्तरावरील संघटनात्मक यंत्रणा मजबूत करण्याबाबत सविस्तर चर्चा झाली. महायुतीच्या दोन्ही उमेदवारांना विधानपरिषदेवर पाठवण्यासाठी कार्यकर्त्यांनी समन्वयाने आणि ताकदीने काम करण्याचे आवाहन नेत्यांनी केले.

आमदार अमित गोरखे यांनी शिक्षक आणि पदवीधर मतदारसंघाच्या निवडणुका महत्त्वाच्या असल्याचे सांगितले. महायुती सरकारचे निर्णय आणि धोरणे मतदारांपर्यंत पोहोचविण्याची जबाबदारी कार्यकर्त्यांनी पार पाडावी, असे आवाहन त्यांनी केले. बूथस्तरावर सक्षम संपर्क यंत्रणा उभारून प्रत्येक मतदारापर्यंत पोहोचण्यावर भर देत दोन्ही उमेदवारांना विजयी करण्यासाठी एकजुटीने प्रयत्न करण्याचे त्यांनी सांगितले. या बैठकीच्या माध्यमातून पिंपरी विधानसभा मतदारसंघात निवडणुकीच्या तयारीला गती देण्याचा आणि पक्षसंघटनेच्या बळावर महायुतीच्या उमेदवारांच्या विजयासाठी नियोजनबद्ध प्रयत्न करण्याचा निर्धार व्यक्त करण्यात आला.

हिंदू स्वाभिमान प्रतिष्ठानचे पुरस्कार जाहीर; २५ ऑक्टोबरला विराट हिंदू मेळावा

डॉ. अभिजीत सोनवणे, ज्येष्ठ पत्रकार अविनाश चिलेकर आणि आकाश सोळंके यांचा होणार गौरव

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
पिंपरी-चिंचवड : प्रतिनिधी

नवरात्रोत्सव आणि विजयादशमीनिमित्त हिंदू स्वाभिमान प्रतिष्ठानच्या वतीने रविवार, दि. २५ ऑक्टोबर रोजी 'हिंदू शौर्य दिन – विराट हिंदू मेळावा' आयोजित करण्यात आला आहे. या मेळाव्यात सामाजिक, पत्रकारिता आणि सेवाकार्य क्षेत्रातील उल्लेखनीय योगदानाबद्दल विविध पुरस्कार प्रदान करण्यात येणार आहेत.

प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष कृष्णकुमार गोयल यांच्या अध्यक्षतेखाली चिंचवडगाव येथील प्रा. रामकृष्ण मोरे प्रेक्षागृहात सकाळी ११ वाजता हा कार्यक्रम होणार आहे. ज्येष्ठ प्रवचनकार डॉ. संजय उपाध्ये हे 'धर्मसंस्थापनार्थाय' या विषयावर मार्गदर्शन करणार आहेत, अशी माहिती प्रतिष्ठानचे कार्यकारी संचालक डॉ. उत्तम दंडीमे यांनी प्रसिद्धीस दिली.

सामाजिक क्षेत्रात 'भिकाऱ्यांचे डॉक्टर' म्हणून ओळखले जाणारे डॉ. अभिजीत सोनवणे यांना 'स्व. प्रा. एकनाथजी नाणेकर स्मृती समाजभूषण पुरस्कार २०२६' प्रदान करून गौरविण्यात येणार आहे. ज्येष्ठ पत्रकार अविनाश चिलेकर यांना 'स्व. संजय आर्य स्मृती पत्रकार भूषण पुरस्कार', तर निलंगा येथील श्री राधाकृष्ण फाउंडेशनचे संस्थापक आकाश बालाजीराव सोळंके यांना 'कार्य गौरव पुरस्कार २०२६' देऊन सन्मानित करण्यात येणार आहे.

प्रतिष्ठानचे उपाध्यक्ष राजाभाऊ गोलांडे, सचिव सुहास पोफळे आणि समन्वयक कैलास बारणे यांनी पुरस्कारांची माहिती दिली.

या मेळाव्याच्या संयोजनासाठी कुमार जाधव, दत्तात्रय सूर्यवंशी, अतुल आचार्य, नामदेव शिंत्रे, विजय गुंजाळ, दिगंबर रिद्धीवाडे, हेमदेव थापर, मनोज बोरसे, शिवाजी रेड्डी, दिलीप कुलकर्णी, रमेश अर्धाले, गोविंद बोळे, श्रीमती अलका आर्य, तेजस्विनी जटाळ, पद्मेश कुलकर्णी, बापू मिरजकर आणि संजय भाट आदी सहभागी झाले आहेत.

सामाजिक कार्य, पत्रकारिता आणि सेवाभावी उपक्रमांचा गौरव तसेच धार्मिक विषयांवरील मार्गदर्शन, असे या मेळाव्याचे स्वरूप असणार आहे.

संभाव्य पाणीटंचाईचा सामना करण्यासाठी गावनिहाय कृती आराखडे तयार करा

२५ ऑक्टोबरपर्यंत आराखडे सादर करण्याचे मंत्री गुलाबराव पाटील यांचे निर्देश; जलजीवन मिशनच्या अपूर्ण योजना पूर्ण करण्यावर भर

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
मुंबई : प्रतिनिधी

आगामी काळात उद्भवू शकणाऱ्या पाणीटंचाईचा सामना करण्यासाठी नागपूर, अमरावती आणि कोकण विभागांतील गावनिहाय कृती आराखडे २५ ऑक्टोबरपर्यंत सादर करावेत, असे निर्देश पाणीपुरवठा व स्वच्छतामंत्री गुलाबराव पाटील यांनी दिले. जलजीवन मिशनअंतर्गत ७५ ते ९९ टक्के काम पूर्ण झालेल्या पाणीपुरवठा योजना प्राधान्याने पूर्ण करून कार्यान्वित करण्याचे आदेशही त्यांनी दिले.

सह्याद्री अतिथीगृह येथे आयोजित आढावा बैठकीत संबंधित विभागांतील पाणीपुरवठा योजना, भूजल पातळी आणि संभाव्य पाणीटंचाई निवारणासाठी करावयाच्या उपाययोजनांचा आढावा घेण्यात आला. सध्या या विभागांत गंभीर पाणीटंचाई नसली, तरी आगामी महिन्यांतील संभाव्य परिस्थितीचा विचार करून प्रशासनाने आतापासूनच तयारी करावी, असे पाटील यांनी स्पष्ट केले.

गावनिहाय कृती आराखडे तयार करताना अधिकारी, लोकप्रतिनिधी, सरपंच आणि ग्रामपंचायतींशी चर्चा करावी. प्रत्यक्ष पाहणी करून पाणीटंचाईची संभाव्य तीव्रता, उपलब्ध जलस्रोत आणि आवश्यक उपाययोजनांचे वस्तुनिष्ठ नियोजन करावे, अशा सूचनाही त्यांनी दिल्या.

जलजीवन मिशनअंतर्गत अंतिम टप्प्यात असलेल्या पाणीपुरवठा योजनांची पाइपलाइन, पंप, वीजजोडणी आणि रोहित्रांची प्रलंबित कामे तातडीने पूर्ण करण्याचे निर्देश देण्यात आले. ७५ टक्क्यांपेक्षा अधिक प्रगती झालेल्या योजनांची पॅकेजविषयक माहिती पूर्ण करून प्रमाणित करावी, जेणेकरून निधी वितरणात अडथळे निर्माण होणार नाहीत, असे मंत्री पाटील यांनी सांगितले. संभाव्य टँकरग्रस्त गावांसाठी जलस्रोत बळकटीकरणाचा स्वतंत्र आराखडा तयार करण्यावरही भर देण्यात आला. जिल्हा नियोजन समितीच्या दोन टक्के निधीच्या तरतुदीतून जलस्रोत बळकटीकरणाची कामे प्राधान्याने हाती घ्यावीत. त्यामध्ये विहीर पुनर्भरण, शेततळी, सिमेंट बंधारे, सिमेंट प्लग, सलग समतल चर आणि जुन्या बंधाऱ्यांची दुरुस्ती यांचा समावेश करावा. आवश्यकतेनुसार जिल्हा नियोजन, खनिज आणि सामाजिक उत्तरदायित्व निधीतूनही कामांचे नियोजन करावे, असे निर्देश त्यांनी दिले. पाणीटंचाई निवारणासाठी टँकरचा वापर हा अंतिम पर्याय असावा, असे मंत्री पाटील यांनी स्पष्ट केले. त्यापूर्वी उपलब्ध विहिरींची स्वच्छता व निर्जंतुकीकरण, स्थानिक जलस्रोतांचे पुनरुज्जीवन, पाणीपुरवठ्याचे योग्य नियोजन आणि पाण्याचा काटकसरीने वापर यांसारख्या उपाययोजनांची प्रभावी अंमलबजावणी करावी. पाणीटंचाईबाबत तक्रार प्राप्त झाल्यास किंवा त्यासंदर्भात वृत्त प्रसिद्ध झाल्यास संबंधित अधिकाऱ्यांनी तातडीने गावाला भेट देऊन आवश्यक कार्यवाही करावी, असेही त्यांनी सांगितले.

स्टेटस ठेवल्याचा राग; तळेगाव दाभाडे येथे कपड्याच्या दुकानात तरुणावर कोयत्याने प्राणघातक हल्ला, 3 अल्पवयीनांवर गुन्हा दाखल

■ पुणे : प्रतिनिधी

तळेगाव दाभाडे (पुणे): व्हॉट्सॲप स्टेटस ठेवल्याच्या जुन्या वादातून कपड्याच्या दुकानात काम करणाऱ्या तरुणावर कोयत्याने सपासप वार करून जीवे मारण्याचा प्रयत्न केल्याची धक्कादायक घटना तळेगाव दाभाडे येथील शिवाजी चौकात घडली आहे. याप्रकरणी तळेगाव दाभाडे पोलीस ठाण्यात तीन विधीसंघर्षग्रस्त बालकांवर (अल्पवयीन मुले) खुनाचा प्रयत्न आणि आर्म्स ॲक्ट अंतर्गत गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे.

मिळालेल्या माहितीनुसार, फिर्यादी देवेंद्र किशन जाधव (रा. यशवंतनगर, तळेगाव दाभाडे) हे शिवाजी चौकातील 'आफ्ट लुक' नावाच्या कपड्याच्या दुकानात काम करत होते. २० ऑक्टोबर रोजी संध्याकाळी सव्वासातच्या सुमारास तिघे अल्पवयीन आरोपी दुकानात जीन्स पँट खरेदी करण्याच्या बहाण्याने आले. फिर्यादी पँट दाखवण्यासाठी मागे वळताच आरोपींनी त्यांच्यावर हल्ला चढवला. फिर्यादीचा मावस भाऊ संतोष कांबळे आणि आरोपी प्रतीक बाळू तातळे हे दोघे गुन्ह्यातून बालसुधारगृहातून सुटल्यानंतर त्यांच्या मोबाईलवर 'किंग इज बॅक' असे व्हॉट्सॲप स्टेटस ठेवण्यात आले होते. या स्टेटसचा राग आरोपींच्या मनात होता.

त्याच रागातून एका विधीसंघर्षग्रस्त बालकाने कमरेचा कोयता काढून फिर्यादीच्या डोक्यात आणि मानेवर वार केले. फिर्यादी दुकानाच्या बाहेर पळत असताना इतर साथीदारांनी ''याला जिवंत सोडू नका'' असे सांगून पुन्हा कोयत्याने वार करत गंभीर जखमी केले. याप्रकरणी भारतीय न्याय संहिता (इछड) कलम १०९(१), १२६(२), ३(५) सह भारतीय हत्यार कायदा कलम ४(२५), (२७) नुसार गुन्हा नोंदवण्यात आला असून पुढील तपास सहाय्यक पोलीस निरीक्षक वाघुले करत आहेत.

काहीही कारण नसताना वाद: पिंपरीत बीआरटी बस स्टॉपवर बसलेल्या तरुणांवर सिमेंटच्या गट्टूने हल्ला, आरोपीवर गुन्हा दाखल

पिंपरी (पुणे): चतुःश्रृंगी देवीच्या दर्शनासाठी बस स्टॉपवर बसलेल्या दोन तरुणांवर एका इसमाने काहीही कारण नसताना अचानक सिमेंटच्या गट्टूने प्राणघातक हल्ला केल्याची घटना पिंपरी येथे घडली आहे. या हल्ल्यात दोघे मित्र गंभीर जखमी झाले आहेत.

मिळालेल्या माहितीनुसार, गणेश भारत गायकवाड (वय ३३ वर्षे, रा. गांधीनगर, पिंपरी) आणि त्यांचे मित्र राज विठ्ठल देशमुख (वय ३० वर्षे, रा. काळेवाडी) हे २० ऑक्टोबर रोजी संध्याकाळी ७:३० वाजण्याच्या सुमारास खराळवाडी येथील बीआरटी बस स्टॉपच्या बाकड्यावर बसले होते. ते दोघे देवीच्या दर्शनाला जाण्याच्या तयारीत असताना, आरोपी लक्ष्मण गोविंद बनपट्टे (वय ४३ वर्षे, रा. रांजणगाव गणपती, ता. हवेली) याने कोणतीही सबब नसताना सिमेंटच्या गट्टूने गणेश यांच्या डोक्यावर व नाकावर, तसेच राज यांच्या डोक्यात मारून दोघांनाही गंभीर जखमी केले. पिंपरी पोलिसांनी आरोपीविरुद्ध भा.न्या.सं. कलम ११८(२), ३५२ अन्वये गुन्हा दाखल केला असून पोलीस उपनिरीक्षक कांबळे पुढील तपास करत आहेत.

गाड्या धुण्याच्या कारणावरून सोसायटीत तुंबळ हाणामारी; चरहोली खुर्द येथे दोन्ही गटांवर परस्परविरोधी गुन्हे दाखल

आळंदी (पुणे): गाड्या धुण्यासाठी पाण्याचा वापर करण्याच्या क्षुल्लक कारणावरून चिखली-आळंदी परिसरातील चरहोली खुर्द येथे दोन गटांत जोरदार वाद होऊन मारामारी झाल्याची घटना घडली आहे. 'अभिमान श्री सोसायटी'मध्ये घडलेल्या या प्रकारानंतर आळंदी पोलीस ठाण्यात दोन्ही बाजूंच्या तक्रारींवरून परस्परविरोधी (क्रॉस) गुन्हे दाखल करण्यात आले आहेत.

पहिली तक्रार (फिर्यादी: राहुल माधवराव):

राहुल माधवराव शिंऑशी (वय ३३) यांच्या फिर्यादीनुसार, २० ऑक्टोबर रोजी सकाळी १०:३० वाजता सोसायटीच्या पार्किंगमध्ये सचिन कोठावळे, विवेक कोठावळे, कुणाल कोठावळे, आशिष भालेराव आणि गणेश धानपडे हे पाईप लावून गाड्या धुवत होते. सोसायटीत पाण्याची टंचाई असल्याने ''पाईपने पाणी वाया न घालवता बादलीने गाड्या धुवा,'' असा मेसेज व्हॉट्सॲप ग्रुपवर टाकल्याचे नीलेश चव्हाण यांनी त्यांना समजावून सांगण्याचा प्रयत्न केला. याचा राग येऊन आरोपींनी शिवीगाळ करत नीलेश चव्हाण व प्रांजय तानाजी भालेराव यांना हाताने व बादलीने डोक्यात मारहाण करून जखमी केले. याप्रकरणी पाच जणांवर गुन्हा दाखल झाला असून पोलीस उपनिरीक्षक काकडे तपास करत आहेत.

दुसरी तक्रार (फिर्यादी: सचिन मच्छिंद्र कोठावळे):

दुसऱ्या गटाचे फिर्यादी सचिन मच्छिंद्र कोठावळे (वय ४६) यांनी दिलेल्या तक्रारीनुसार, ते बोअरवेलच्या पाण्याजवळ बादलीने आपली रिक्षा धुवत होते. त्यावेळी नीलेश चव्हाण, राहुल शिंऑशी, रवींद्र बढाणे, विवेक पवार आणि प्रांजय भालेराव यांनी येऊन वाद घालत शिवीगाळ केली. तसेच सचिन, त्यांची पत्नी सुचीता आणि दोन्ही मुले (कुणाल व विवेक) यांना हाताने व बादलीने मारहाण केली. तक्रार देण्यासाठी पोलीस ठाण्यात जात असताना सोसायटीचा मुख्य गेट बंद करून त्यांची दुचाकी अडवत जीवे मारण्याची धमकी दिली. याप्रकरणी पाच जणांवर गुन्हा नोंदवण्यात आला असून पोलीस उपनिरीक्षक यादव पुढील तपास करत आहेत.

दैनिक राज्य लोकतंत्र हे पत्र मुद्रक, प्रकाशक मालक सीमा भिमराव मस्के यांनी जगमित्र प्रिंटर्स ॲण्ड सेल्स कॉर्पोरेशन सुमतीनगर, जालना रोड, बीड येथे छापून कार्यालय दैनिक राज्य लोकतंत्र, राजीव गांधी चौक, कॅनाल रोड, बीड, ता.जि. बीड, ४३११२२ (महाराष्ट्र) येथे प्रकाशित केले. **संपादक** - सीमा मस्के (मोकाशे) । **कार्यकारी संपादक** - सुभाष विलासराव चौरे या अंकात प्रकाशित झालेल्या मजकुरातील मतांशी संपादक सहमत असतीलच असे नाही. न्यायालयीन वाद बीड न्यायकक्षेत. EMAIL- RAJYALOKTANTRA@GMAIL.COM NO.L SB/BEED RNP-206/2024-26

सारांश वृत्त

मुंबईकरांना आश्वासने नकोत, सुरक्षित घरे हवीत!

■ मुंबई । प्रतिनिधी

मुंबईतील जुन्या इमारतींचा पुनर्विकास वर्षानुवर्षे रखडत असल्याने रहिवाशांच्या सुरक्षिततेचा प्रश्न गंभीर बनला आहे. या पार्श्वभूमीवर समूह पुनर्विकासाचे प्रस्ताव तातडीने मार्गी लावण्याचे निर्देश विधानपरिषद उपसभापती सचिन अहिर यांनी दिले. मात्र, बैठका आणि आश्वासनांपलीकडे प्रत्यक्ष काम कधी सुरू होणार, हा प्रश्न कायम आहे.

विधानभवनात झालेल्या बैठकीत परळ-प्रभादेवी, उमरखाडी, सातरस्ता-जेकब सर्कल आणि धोबी घाट परिसरातील पुनर्विकास प्रस्तावांचा आढावा घेण्यात आला. उमरखाडीतील म्हाडाच्या ८१ इमारतींसह खासगी इमारतींच्या समूह पुनर्विकासाचा मुद्दा चर्चेत आला. परळ-प्रभादेवीतील जगन्नाथ भाटणकर मार्गावर रस्तारुंदीमुळे बाधित झालेल्या १९ इमारतींच्या पुनर्विकासाचा प्रश्नही उपस्थित करण्यात आला.

पिंपळेश्वर, इराणी चाळ, वाणी चाळ तसेच सातरस्ता-जेकब सर्कल आणि धोबी घाट परिसरातील विविध प्रस्तावांवर चर्चा झाली. रहिवासी आणि इमारतींच्या पदाधिकाऱ्यांनी आपल्या अडचणी मांडल्या. म्हाडा, मुंबई इमारत दुरुस्ती व पुनर्रचना मंडळ आणि एमएमआरडीएच्या अधिकाऱ्यांकडूनही माहिती घेण्यात आली.

पुनर्विकास केवळ बैठकींचा विषय राहता कामा नये. प्रस्तावांना कालमर्यादा, अधिकाऱ्यांची जबाबदारी आणि अंमलबजावणीचे स्पष्ट वेळापत्रक निश्चित झाले, तरच मुंबईकरांना दिलासा मिळेल.

जय मल्हार मित्र मंडळाचा भक्ती, परंपरा आणि उत्साहाचा अनोखा संगम!

लाखनगावच्या दळे वस्तीवरील मंडळाची पंचक्रोशीत वेगळी ओळख; बारा वर्षांपासून धार्मिक आणि सांस्कृतिक परंपरेचे जतन

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

लोणी-धामणी : प्रतिनिधी

आंबेगाव तालुक्यातील लाखनगाव येथील दळे वस्तीवरील जय मल्हार मित्र मंडळाने गेल्या बारा वर्षांपासून धार्मिक परंपरा, सामाजिक एकोपा आणि सांस्कृतिक उपक्रमांची परंपरा जपत पंचक्रोशीत आपली वेगळी ओळख निर्माण केली आहे. देवी मातेच्या आराधनेचा भक्तिमय गजर, महिलांसाठी विविध मनोरंजनात्मक कार्यक्रम, आकर्षक देखावे आणि उत्साहपूर्ण विसर्जन मिरवणूक यांमुळे हे मंडळ परिसरात नावाजले जात आहे.

मंडळाच्या वतीने दरवर्षी रास-दांडिया, महिलांसाठी हळदी-कुंकू समारंभ आणि 'खेळ पैठणीचा' यांसारख्या कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाते. या उपक्रमांमुळे महिलांना आपले कलागुण सादर करण्याची संधी मिळते. तसेच महिला आणि युवकांना एकत्र आणून सामाजिक सलोखा व आपुलकीचे नाते अधिक दृढ करण्याचा प्रयत्न केला जातो.

देवीच्या आराधनेतून भक्तिमय वातावरण

देवी मातेच्या उत्सवानिमित्त मंडळाच्या वतीने भजनांचा कार्यक्रम आयोजित केला जातो. भक्तिगीतांच्या सुरांनी परिसरात भक्तिमय वातावरण निर्माण होते. धार्मिक श्रद्धा आणि सांस्कृतिक परंपरेचा सुंदर मिलाफ या उत्सवातून अनुभवायला मिळतो. मंडळातर्फे सादर करण्यात येणारा काल्पनिक देखावाही भाविकांसाठी आकर्षणाचा केंद्रबिंदू ठरतो.

भंडाऱ्याची उधळण अन् विसर्जन मिरवणुकीचा उत्साह

देवी मातेच्या विसर्जन मिरवणुकीत भंडाऱ्याची उधळण, डीजेच्या तालावर थिरकणारे तरुण आणि भक्तिमय जयघोष यांमुळे उत्साहाचे वातावरण निर्माण होते. पारंपरिक श्रद्धा आणि आधुनिक उत्सवशैली यांचा संगम या मिरवणुकीत पाहायला मिळतो. युवकांचा उत्स्फूर्त सहभाग आणि मंडळाच्या सदस्यांची एकजूट उत्सवाचे वैशिष्ट्य ठरते.

बारा वर्षांची परंपरा, एकजुटीचा वारसा

गेल्या बारा वर्षांपासून अखंडपणे धार्मिक आणि सांस्कृतिक उपक्रम राबवणाऱ्या जय मल्हार मित्र मंडळाने उत्सवाच्या माध्यमातून युवकांना एकत्र आणण्याबरोबरच सामाजिक बांधिलकी जपली आहे. केवळ धार्मिक कार्यक्रमांपुरते मर्यादित न राहता महिलांसाठी मनोरंजनाचे व्यासपीठ उपलब्ध करून देणे आणि गावातील नागरिकांमध्ये एकोपा वाढविणे, हे मंडळाच्या कार्याचे महत्त्वाचे पैलू आहेत.

मंडळाचे अध्यक्ष सुनील भागवत तसेच गोरक्ष ढळे आणि प्रमोद भागवत यांनी मंडळाच्या कार्याची व विविध उपक्रमांची माहिती दिली.

जय मल्हार मित्र मंडळाचा बारा वर्षांचा प्रवास म्हणजे भक्ती, मैत्री, युवकांची एकजूट आणि सांस्कृतिक परंपरेच्या जतनाचा प्रेरणादायी आलेख आहे. परंपरेची मुळे घट्ट धरून आधुनिक उत्सवशैलीचा स्वीकार करत मंडळाने पंचक्रोशीत आपले स्वतंत्र स्थान निर्माण केले आहे.

पुणे जिल्हा परिषदेची २२ ऑक्टोबरला 'दुष्काळ निवारण' विशेष सभा; १० तालुक्यांमधील परिस्थितीचा घेणार आढावा

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

पुणे : प्रतिनिधी

पुणे जिल्ह्यातील ग्रामीण भागातील दुष्काळी परिस्थिती दिवसेंदिवस गंभीर होत चालली आहे. वाढती पाणीटंचाई, शेतीचे मोठे नुकसान आणि पशुधनासाठी चाऱ्याची अनुपलब्धता यांमुळे प्रशासनासमोर मोठे आव्हान उभे राहिले आहे. या गंभीर पार्श्वभूमीवर, दुष्काळ निवारणासाठी आवश्यक उपाययोजनांचा सविस्तर आढावा घेण्यासाठी पुणे जिल्हा परिषदेची २२ ऑक्टोबर रोजी अत्यंत महत्त्वाची सभा आयोजित करण्यात आली आहे.

जिल्हा परिषद अध्यक्ष वीरधवल जगदाळे यांनी दिलेल्या माहितीनुसार, गावनिहाय परिस्थितीचा सखोल आढावा घेऊन तातडीने उपाययोजना करण्यावर प्रशासनाचा मुख्य भर असणार आहे.

बातमीचे मुख्य मुद्दे:

* १० तालुक्यांमध्ये दुष्काळाची सावली: जिल्ह्यातील बारामती, इंदापूर, दौंड, शिरूर, पुरंदर, खेड, वेल्हे, भोर, आंबेगाव आणि जुन्नर या १० तालुक्यांमधील काही भागांचा दुष्काळग्रस्त क्षेत्रात समावेश करण्यात आला आहे.

* १८ हजारांहून अधिक नागरिक टँकरवर: सध्या ग्रामीण भागातील ७ गावे आणि ७३ वाड्यांमध्ये ८ टँकर्सडरे पाणीपुरवठा केला जात आहे. अंदाजे १८,६७० नागरिक पूर्णपणे टँकरच्या पाण्यावर अवलंबून आहेत.

* कागदी घोड्यांपेक्षा प्रत्यक्ष कामावर भर: केवळ कागदोपत्री नियोजन न करता, प्रत्येक नागरिकाला प्रत्यक्ष पाणी उपलब्ध करून देण्यास जिल्हा परिषदेने प्राधान्य दिले आहे. मंजूर योजनांची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी आणि टँकरचा नियमित पुरवठा यावर विशेष लक्ष ठेवले जाईल.

* बोअरवेल व हातपंप दुरुस्ती वेगवान: ग्रामीण पाणीपुरवठा विभागाकडून बंद किंवा नादुरुस्त असलेल्या बोअरवेल व हातपंपांच्या दुरुस्तीची कामे हाती घेण्यात आली आहेत. जिल्हा परिषद सदस्यांकडून प्राप्त झालेल्या तक्रारींची देखील यात दखल घेतली जात आहे.

मराठा आरक्षणाच्या निर्णयांचा हिशेब मांडत शिंदेंना समर्थन; 'तुमचं जरा चुकलंच!' बॅनरमधून राजकीय टीकेला प्रत्युत्तर

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

मुंबई । प्रतिनिधी

मराठा आरक्षणाच्या प्रश्नावरून महाराष्ट्राच्या राजकारणात आरोप-प्रत्यारोप सुरू असताना उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांच्या समर्थनार्थ लावण्यात आलेल्या 'शिंदे साहेब, तुमचं जरा चुकलंच!' या उपरोधिक बॅनरची चर्चा रंगली आहे. मराठा समाजासाठी घेतलेल्या निर्णयांचा लेखाजोखा मांडत शिंदे यांच्यावर होणाऱ्या टीकेला प्रत्युत्तर देण्याचा प्रयत्न या बॅनरमधून करण्यात आला आहे. मात्र, आरक्षणाच्या घोषणांपलीकडे प्रत्यक्ष लाभ किती मिळाला, हा प्रश्नही महत्त्वाचा आहे.

बॅनरवर दिलेल्या माहितीनुसार, मराठवाड्यात गेल्या ४० वर्षांत केवळ २ हजार कुणबी प्रमाणपत्रे मिळाली होती; मात्र दोन वर्षांत ३ लाख ५० हजार नोंदी आणि प्रमाणपत्रे शोधल्याचा दावा करण्यात आला आहे. मराठा समाजाला १० टक्के सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागासवर्गीय (एसईबीसी) आरक्षण दिल्यानंतर मराठवाड्यातील ३ लाख ५० हजार विद्यार्थ्यांना त्याचा लाभ झाल्याचेही नमूद आहे. या आकडेवारीची स्वतंत्र अधिकृत पडताळणी आवश्यक आहे.

अंतरवाली सराटी येथील सभेमुळे पिकांचे नुकसान झालेल्या शेतकऱ्यांना १ कोटी ४३ लाख रुपयांची भरपाई, आंदोलनात मृत्यू झालेल्यांच्या कुटुंबीयांना आर्थिक मदत व सरकारी नोकरी आणि ५,३०० मराठा तरुणांना अधिसंख्य पदांवर नियुक्ती देण्याचा उल्लेखही बॅनरमध्ये आहे.

अण्णासाहेब पाटील आर्थिक विकास महामंडळाची कर्जमर्यादा १० लाखांवरून १५ लाख रुपये केल्याचा तसेच सारथी संस्थेच्या माध्यमातून शिक्षण, प्रशिक्षण, वसतिगृहे आणि विभागीय कार्यालयांसाठी केलेल्या कामाचाही दाखला देण्यात आला आहे.

बॅनरच्या शेवटी 'चार राजकीय सर्टिफिकेटसाठी तुमचा बाजार उठवतो' असा उपरोधिक मजकूर आहे. मात्र, बॅनर कोणी लावला, हे स्पष्ट झालेले नाही.

राजकीय समर्थन आणि विरोधाच्या पलीकडे मराठा आरक्षणाचा खरा कस पात्र विद्यार्थ्यांना प्रवेश, तरुणांना रोजगार आणि आर्थिकदृष्ट्या मागास कुटुंबांना प्रत्यक्ष लाभ किती मिळतो, यावर लागणार आहे. निर्णयांची यादी मांडणे आणि त्यांचे परिणाम सिद्ध करणे या दोन वेगळ्या बाबी आहेत.

सिंहस्थ कुंभमेळ्याच्या ध्वजारोहण सोहळ्याचे राष्ट्रपतींना निमंत्रण

मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांची राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू यांची भेट; महाराष्ट्राच्या वैविध्यपूर्ण वारशाचा भेटवस्तू संच प्रदान

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

नवी दिल्ली । प्रतिनिधी

नाशिक-त्र्यंबकेश्वर सिंहस्थ कुंभमेळ्याच्या शुभारंभानिमित्त ३१ ऑक्टोबर रोजी आयोजित ध्वजारोहण सोहळ्याचे निमंत्रण मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू यांना दिले. राष्ट्रपती भवन येथे झालेल्या या भेटीदरम्यान महाराष्ट्राच्या आध्यात्मिक, सांस्कृतिक आणि पारंपरिक वारशाची ओळख करून देणारा विशेष भेटवस्तू संचही राष्ट्रपतींना प्रदान करण्यात आला.

या वेळी उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे, उपमुख्यमंत्री सुनेत्रा पवार यांच्यासह राज्य मंत्रिमंडळातील मंत्री, वरिष्ठ अधिकारी आणि विविध संस्थांचे पदाधिकारी उपस्थित होते.

३१ ऑक्टोबर रोजी नाशिक आणि त्र्यंबकेश्वर येथे होणाऱ्या ध्वजारोहण सोहळ्यासोबतच गोदा आरती, नाशिक-त्र्यंबकेश्वर कुंभमेळा प्राधिकरणाच्या संकेतस्थळाचे उद्घाटन, कुंभमेळा गीताचे लोकार्पण, कुंभमेळ्यावर आधारित कॉफी टेबल बुकचे प्रकाशन आणि कुंभमेळा टपाल तिकिटाचे अनावरण या कार्यक्रमांसाठीही राष्ट्रपतींना निमंत्रित करण्यात आले आहे.

पंचेंद्रियांना अनुभव देणारे कलात्मक निमंत्रण

राष्ट्रपतींना देण्यात आलेले निमंत्रण विशेष कलात्मक संकल्पनेवर आधारित आहे. निमंत्रण पेटी उघडताच कुंभमेळ्याची पौराणिक पार्श्वभूमी, आध्यात्मिक महात्म्य आणि भव्यता दर्शविणारी त्रिमितीय पॉप-अप कलाकृती उलगडते. दृष्टी, श्रवण, गंध, चव आणि स्पर्श या पंचेंद्रियांशी संबंधित अनुभवांच्या माध्यमातून नाशिकचा सांस्कृतिक वारसा, पवित्र गोदावरीचा महिमा आणि भारतीय परंपरेतील कुंभमेळ्याचे महत्त्व अधोरेखित करण्यात आले आहे.

आदिवासी उत्पादनांपासून पैठणीपर्यंत वारशाची भेट

या विशेष भेटवस्तू संचामध्ये आदिवासी विकास विभागांतर्गत शबरी नॅचरल्सच्या विविध उत्पादनांचा समावेश आहे. अगरबत्ती, भरडधान्यांपासून तयार केलेले खाद्यपदार्थ, मोहफुलांपासून बनविलेली उत्पादने, बांबूच्या वस्तू आणि वनमध अशा उत्पादनांतून आदिवासी समाजाचे पारंपरिक ज्ञान, कारागिरी आणि स्थानिक उद्योजकतेचे दर्शन घडविण्यात आले आहे. महाराष्ट्राच्या वस्त्रपरंपरेचे प्रतीक असलेल्या येवला येथील पैठणीचाही या संचात समावेश आहे. नाशिकच्या कृषिसमृद्धीचे प्रतिनिधित्व काळ्या मनुका आणि काजू या उत्पादनाऱ्ने करण्यात आले असून, स्थानिक खाद्यसंस्कृतीचे प्रतीक म्हणून नाशिकच्या प्रसिद्ध चिवड्यालाही स्थान देण्यात आले आहे. याशिवाय निवडक मिठाई आणि सुकामेव्याच्या पदार्थांचाही समावेश आहे. या भेटवस्तू संचातून महाराष्ट्राची आध्यात्मिक परंपरा, वस्त्रकला, कृषिसंपन्नता, खाद्यसंस्कृती आणि आदिवासी समाजाच्या आर्थिक सक्षमीकरणाचा संदेश देण्याचा प्रयत्न करण्यात आला आहे.

मान्यवरांची उपस्थिती

या भेटीदरम्यान अन्न व नागरी पुरवठा मंत्री छगन भुजबळ, कुंभमेळा मंत्री तथा नाशिकचे पालकमंत्री गिरीश महाजन, शालेय शिक्षण मंत्री दादाजी भुसे, मंत्री नरहरी झिरवाळ, नाशिकच्या महापौर हिमगौरी आडके-आहेर, त्र्यंबक नगरपरिषदेच्या नगराध्यक्षा त्रिवेणी तुंगार, त्र्यंबकेश्वर देवस्थानचे अध्यक्ष न्यायमूर्ती विवेक सोनवणे, नाशिक पुरोहित संघाचे अध्यक्ष चंद्रशेखर पंचाक्षरी, त्र्यंबकेश्वर पुरोहित संघाचे अध्यक्ष मनोज थेटे, रामतीर्थ गोदावरी सेवा समितीचे नरसिंहकृपा दास, सिंहस्थ कुंभमेळा प्राधिकरणाचे अध्यक्ष तथा विभागीय आयुक्त डॉ. प्रवीण गेडाम आणि कुंभमेळा आयुक्त शेखर सिंह आदी उपस्थित होते.

जारकरवाडीत पारंपरिक दसरा उत्साहात; बिरोबा मंदिरात दहा दिवस कीर्तन महोत्सव

बारा गाड्या ओढण्याचा थरार, डफाच्या तालावर गजी नृत्य आणि वार्षिक भाकणुकीने सोहळ्याला रंगत

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

लोणी-धामणी : प्रतिनिधी

आंबेगाव तालुक्यातील जारकरवाडी येथे शेकडो वर्षांची धार्मिक आणि सांस्कृतिक परंपरा जपत दसरा सण मोठ्या भक्तिभावात व उत्साहात साजरा करण्यात आला. बिरोबा महाराज मंदिरात आयोजित दहा दिवसांच्या कीर्तन महोत्सवाने धार्मिक वातावरण निर्माण झाले. दसऱ्याच्या दिवशी पार पडलेले पारंपरिक गजी नृत्य, बारा गाड्या ओढण्याचा कार्यक्रम, देवाची मिरवणूक आणि वार्षिक भाकणूक हे सोहळ्याचे प्रमुख आकर्षण ठरले.

दसऱ्याच्या दिवशी सकाळी गंगेचे पवित्र पाणी आणून बिरोबा महाराजांना अभिषेक करण्यात आला. त्यानंतर देवाला हळद लावण्याचा धार्मिक विधी पार पडला. डफाच्या तालावर पारंपरिक गजी नृत्य सादर करण्यात आले. वाजतगाजत बिरोबा महाराजांची मिरवणूक काढण्यात आली. यावेळी देवाचे भक्त गणबाबा मंचरे यांनी बारा गाड्या लीलया ओढून उपस्थितांचे लक्ष वेधून घेतले. हा पारंपरिक कार्यक्रम पाहण्यासाठी परिसरातील भाविकांनी मोठी गर्दी केली होती.

वार्षिक भाकणुकीकडे शेतकऱ्यांचे लक्ष

दसऱ्याच्या निमित्ताने बिरोबा मंदिरात वार्षिक भाकणूक सांगण्यात आली. आगामी वर्षातील पीक-पाणी, पर्जन्यमान, हवामानाची स्थिती, शेतीमालाचे बाजारभाव आणि शेतकऱ्यांसाठी वर्ष कसे राहील, याबाबत पारंपरिक पद्धतीने भाकणूक करण्यात आली. शेतीवर अवलंबून असलेल्या ग्रामस्थांसाठी हा सोहळा विशेष महत्त्वाचा असल्याने भाकणूक ऐकण्यासाठी नागरिकांमध्ये उत्सुकता होती.

धार्मिक परंपरेसोबत मनोरंजनाची मेजवानी

दहा दिवस चाललेल्या धार्मिक सोहळ्यात भाविकांसाठी अखंड अन्नदानाचे आयोजन करण्यात आले होते. दसऱ्याच्या सायंकाळी महिलांसाठी 'होम मिनिस्टर' कार्यक्रम घेण्यात आला. कीर्तन, धार्मिक विधी आणि पारंपरिक कार्यक्रमांसोबत मनोरंजनाच्या उपक्रमांमुळे उत्सवाला वेगळीच रंगत आली. गावातील सर्व समाजबांधवांनी गजी नृत्यात उत्स्फूर्त सहभाग नोंदवून सामाजिक एकोप्याचे दर्शन घडविले.

धार्मिक आणि ऐतिहासिक वारशाची जपणूक

जारकरवाडीला धार्मिक आणि ऐतिहासिक परंपरेचा समृद्ध वारसा लाभला आहे. गावातील विठ्ठल-रुक्मिणी मंदिरात प्रभू रामचंद्र आणि सीतामाई यांनी वास्तव्य केल्याच्या खुणा असल्याची ग्रामस्थांची श्रद्धा आहे. प्रभू रामचंद्रांनी येथे शिवलिंगाची स्थापना केल्याची आख्यायिकाही सांगितली जाते. तसेच गाव परिसरात अजिंठा-वेरूळच्या लेण्यांची आठवण करून देणारे कोरीव काम आढळते. पांडुरंग मंदिरासमोरील स्मशानभूमीजवळ अर्धवट अवस्थेतील उत्खननाचे अवशेषही असल्याचे ग्रामस्थ सांगतात. या वारशामुळे गावाच्या धार्मिक आणि सांस्कृतिक महत्त्वात भर पडली आहे.

ग्रामस्थांच्या एकजुटीतून उत्सवाचे नियोजन

बिरोबा महाराज नवरात्र उत्सव समिती आणि गावातील तरुण सहकाऱ्यांनी संपूर्ण सोहळ्याचे नियोजन केले. ग्रामस्थांच्या एकजुटीने धार्मिक विधी, मिरवणूक, गजी नृत्य, बारा गाड्या ओढण्याचा कार्यक्रम आणि अन्य उपक्रम शिस्तबद्ध पद्धतीने पार पडले.

जारकरवाडी हे आंबेगाव तालुक्यातील प्रगतशील गाव म्हणूनही ओळखले जाते. डिंभे धरणाच्या पाण्यामुळे गावात बारमाही बागायती शेती केली जाते. विविध नगदी पिकांच्या उत्पादनासोबतच धार्मिक परंपरा आणि सामाजिक सलोखा जपण्यावर ग्रामस्थांचा भर आहे.

बिरोबा महाराज हे जागृत देवस्थान असल्याची ग्रामस्थांची श्रद्धा असून, वर्षानुवर्षे चालत आलेली परंपरा आजही तितक्याच भक्तिभावाने जपली जात आहे. यंदाच्या दसरा सोहळ्याने जारकरवाडीच्या धार्मिक वारशासोबतच ग्रामस्थांची एकजूट, सांस्कृतिक समृद्धी आणि सामाजिक बांधिलकी अधोरेखित केली.

मणिपूरचा प्रश्न केवळ सुरक्षेचा नाही, राजकीय अपयशाचा!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली । प्रतिनिधी

मणिपूरमधील हिंसाचाराचा प्रश्न केवळ सुरक्षा दलांची संख्या वाढवून सुटणार नाही, तर त्यामागील राजकीय संकटावर ठोस निर्णय घेण्याची गरज आहे, असा स्पष्ट संदेश कुकी-झो महिला मंचाने केंद्र सरकारला दिला आहे. राज्यात पुन्हा राष्ट्रपती राजवट लागू करण्याची मागणी करत मंचाने मणिपूरमधील परिस्थिती ही केवळ कायदा-सुव्यवस्थेची समस्या नसून राजकीय अपयशाचे प्रतिबिंब असल्याचे म्हटले आहे.

बुधवारी, २१ ऑक्टोबर रोजी मंचाने आपली भूमिका मांडताना अधिक सुरक्षा दलांची तैनाती हा कायमस्वरूपी उपाय ठरू शकत नसल्याचे अधोरेखित केले. हिंसाचारामागील राजकीय प्रश्न, समुदायांमधील अविश्वास आणि प्रशासनाविषयी निर्माण झालेली असुरक्षितता यांवर तोडगा काढल्याशिवाय राज्यात शांतता प्रस्थापित करणे कठीण असल्याचा मंचाच्या

भूमिकेचा आशय आहे.

मंचाने स्वतंत्र प्रशासनाची मागणीही पुन्हा ठामपणे मांडली. कुकी-झो समुदायाच्या अस्तित्वासाठी आणि सुरक्षिततेसाठी स्वतंत्र प्रशासन आवश्यक असल्याचा दावा संघटनेने केला आहे. त्यामुळे हा प्रश्न केवळ सुरक्षा व्यवस्थेपुरता मर्यादित नसून राजकीय प्रतिनिधित्व, प्रशासनावरील विश्वास आणि समुदायाच्या भवितव्याशी संबंधित असल्याचे स्पष्ट होते.

मणिपूरमधील संकटावर केंद्र सरकारची भूमिका आणि राज्यातील प्रशासकीय व्यवस्था यांची परिणामकारकता पुन्हा चर्चेत आली आहे. हिंसाचाराच्या परिस्थितीत सुरक्षा दलांची भूमिका महत्त्वाची असली, तरी केवळ बंदोबस्त वाढवून दीर्घकालीन शांतता निर्माण होईल का, हा मूलभूत प्रश्न आहे. नागरिकांमध्ये विश्वास निर्माण करणे आणि परस्परविरोधी मागण्यांवर राजकीय संवाद घडवून आणणे तितकेच आवश्यक आहे.

कुकी-झो महिला मंचाच्या मागण्यांमुळे केंद्र सरकारसमोर पुन्हा राजकीय निर्णयाचे आव्हान उभे राहिले आहे. राष्ट्रपती राजवट लागू करणे आणि स्वतंत्र प्रशासनाच्या मागणीवर निर्णय घेणे हे दोन वेगळे मुद्दे असले, तरी मणिपूरमध्ये शांतता प्रस्थापित करण्यासाठी केवळ सुरक्षा उपाय पुरेसे नसल्याचा संदेश या मागण्यांतून स्पष्टपणे पुढे आला आहे.

सारांश वृत्त

पुढच्या ४-५ महिन्यात देशात मोठी गडबड होईल, काही काळ पंतप्रधान नसतील : राज ठाकरे

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
मुंबई । प्रतिनिधी

देशातील दुष्काळ, वाढता असंतोष आणि राजकीय घडामोडींवर भाष्य करताना राज ठाकरे यांनी खळबळजनक विधान केले. येत्या काळात परिस्थिती गंभीर होऊन अख्खा देश रस्त्यावर उतरू शकतो, असा दावा राज ठाकरेंनी केला आहे. तसेच पुढे काही काळ असाही येऊ शकतो, जेव्हा देशाला पंतप्रधानच नसतील असाही दावा राज ठाकरे यांनी केला आहे.

देशात मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार यांच्या विरोधात आंदोलन सुरू असतानाच रिजीम चेंज करण्याचा विषय पुढे आला. यावरून भाजपा आणि विरोधी पक्षांमध्ये वाद सुरू असताना आता राज ठाकरे यांनी याबाबत मोठे विधान केले आहे. आज पत्रकारांशी संवाद साधत असताना त्यांना संजय राऊत यांच्या एका विधानावर प्रश्न विचारला असता ते म्हणाले, पुढील चार-पाच महिन्यात देशात काहीतरी मोठी गडबड होण्याची शक्यता आहे.

शिवसेनेचे (ठाकरे) नेते संजय राऊत यांनी केंद्रीय मंत्रिमंडळातील मंत्री हरदीप पुरी यांचा जेफ्री एपस्टीनबरोबरचा एक फोटो एक्सवर शेअर केला.

तसेच लवकरच पंतप्रधान मोदी पायउतार होणार असल्याचे म्हटले. यावर राज ठाकरे यांना प्रश्न विचारण्यात आल्यानंतर त्यांनी उपरोक्त विधान केले. राज ठाकरे यावर म्हणाले, पुढील काळात खूप गोष्टी बाहेर येतील. सरकार चुकांवर चुका करत राहणार. आता हे थांबणार नाही.

पुढच्या काही महिन्यांत संपूर्ण देश रस्त्यावर आला तरी मला आश्चर्य वाटणार नाही, असेही विधान राज ठाकरे यांनी यावेळी केले.

म्हाडा पुणे मंडळाच्या ४४६२ घरांच्या सोडतीला तुफान प्रतिसाद; दोन लाखांहून अधिक अर्ज सादर

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
मुंबई : प्रतिनिधी

म्हाडाच्या पुणे मंडळाच्या ४४६२ घरांच्या सोडतीत तांत्रिक अडचणी येत असल्याने अर्जदार हैराण झाले असून मंडळाला सातत्याने मुदतवाढ देण्याची नामुष्की ओढवत आहे. मात्र दुसरीकडे या सोडतीला अर्जदारांचा प्रचंड प्रतिसाद मिळत असल्याचेही चित्र आहे. कारण ४४६२ घरांसाठी मंडळाकडे आतापर्यंत दोन लाख ११ हजार ४१४ अर्ज सादर झाले असून यातील एक लाख ४१ हजार ४१७ अर्जदारांनी अनामत रक्कमेसह म्हाडाकडे अर्ज सादर केले आहेत. दरम्यान, नोंदणी, अर्जविक्री-स्वीकृतीला आता ३० ऑक्टोबरपर्यंत मुदतवाढ देण्यात आली आहे. त्यामुळे अंतिम मुदतीपर्यंत अनामत रक्कमेसह अर्ज सादर करणाऱ्यांची संख्या दोन लाखांपर्यंत जाण्याची शक्यता व्यक्त होत आहे.

पुणे मंडळाला १५ टक्के एकात्मिक योजना आणि २० टक्के सर्वसमावेशक योजनेअंतर्गत प्राप्त झालेल्या ४४६२ घरांसाठी २४ ऑगस्टपासून नोंदणी, अर्जविक्री-स्वीकृती प्रक्रिया सुरू आहे. मात्र, या प्रक्रियेतील तांत्रिक अडचणी लक्षात घेता मंडळाने या प्रक्रियेस दोनदा मुदतवाढ दिली. तर आता १६ ते २० ऑक्टोबरदरम्यान महाआयटी प्रणाली काही कारणाने बंद असल्याने अर्जदारांच्या कागदपत्रांची पडताळणी रखडली आहे. त्यामुळे मंगळवारी (२० ऑक्टोबर) पुणे मंडळाने सोडतपूर्व प्रक्रियेस पुन्हा, तिसऱ्यांदा मुदतवाढ दिली. त्यानुसार आता ३० ऑक्टोबरपर्यंत अर्जदारांना अर्ज सादर करता येणार असल्याची माहिती मंडळाचे मुख्य अधिकारी राहुल साकोरे यांनी दिली. या मुदतवाढीनुसार नवीन, सुधारित वेळापत्रकही लवकरच जाहीर केले जाईल, असेही त्यांनी सांगितले. दरम्यान, तांत्रिक अडचणींमुळे अर्जदार हैराण झाले असले तरी दुसरीकडे मात्र या सोडतीला चांगला प्रतिसाद मिळत आहे. या सोडतीसाठी मंगळवारपर्यंत (२० ऑक्टोबर) दोन लाख ११ हजार ४१४ अर्ज सादर झाले असून यातील एक लाख ४१ हजार ४१७ अर्जदारांनी अनामत रक्कमेसह म्हाडाकडे अर्ज सादर केले आहेत.

अमेरिकेच्या परराष्ट्रमंत्र्यांची अंबानींच्या रिफायनरीला भेट; भारतीय तेलशक्तीचे कौतुक की व्हेनेझुएलाच्या तेलासाठी अमेरिकेची रणनीती?

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
जामनगर : वृत्तसंस्था

अमेरिकेचे परराष्ट्रमंत्री मार्को रुबिओ यांनी बुधवारी, २१ ऑक्टोबर रोजी गुजरातमधील जामनगर येथे मुकेश अंबानी यांच्या रिलायन्स इंडस्ट्रीजच्या तेलशुद्धीकरण प्रकल्पाला भेट देण्यासाठी आगमन केले. भारताच्या तेलशुद्धीकरण क्षमतेचे कौतुक आणि व्हेनेझुएलामधील कच्च्या तेलावर भारतात अधिक प्रक्रिया करण्याचे अमेरिकेचे आवाहन, या पार्श्वभूमीवर या भेटीला विशेष महत्त्व प्राप्त झाले आहे. मात्र, या भेटीमागील व्यावसायिक हितसंबंध आणि अमेरिकेची ऊर्जा रणनीती यांकडेही लक्ष वेधले जात आहे.

रुबिओ यांनी भारताला कच्च्या तेलाच्या शुद्धीकरणातील 'महासत्ता' असे संबोधले होते. भारताकडे मोठ्या प्रमाणावर कच्च्या तेलाचे शुद्धीकरण करून विविध पेट्रोलियम उत्पादने तयार करण्याची क्षमता आहे. जामनगरमधील रिलायन्सचा प्रकल्प या औद्योगिक सामर्थ्याचे महत्त्वाचे उदाहरण मानला जातो.

रुबिओ यांचा भारत दौरा तीन दिवसांचा असून, ऊर्जा, व्यापार, गुंतवणूक, संरक्षण आणि महत्त्वाच्या तंत्रज्ञान क्षेत्रांतील द्विपक्षीय संबंध अधिक मजबूत करणे हा त्यामागील उद्देश आहे. पश्चिम आशियातील संकटावरही दोन्ही देशांमध्ये चर्चा होणार आहे.

मात्र, या दौऱ्यातील व्हेनेझुएलाच्या तेलाचा मुद्दा विशेष महत्त्वाचा आहे. भारताकडे तेलशुद्धीकरणाची क्षमता असल्याने अमेरिकेला आपल्या ऊर्जा धोरणातील उद्दिष्टांसाठी भारतीय उद्योगांची मदत मिळू शकते. अशा परिस्थितीत भारताच्या औद्योगिक क्षमतेचे कौतुक आणि अमेरिकेचे ऊर्जा हितसंबंध यांची सांगड घालून पाहणे आवश्यक ठरते.

या भेटीमुळे भारत-अमेरिका ऊर्जा सहकार्याला नवी दिशा मिळते का, तसेच व्हेनेझुएलाच्या कच्च्या तेलाच्या प्रक्रियेबाबत कोणते ठोस निर्णय होतात, याकडे लक्ष असेल. भारताची तेलशुद्धीकरण क्षमता ही देशाची आर्थिक ताकद आहे; मात्र तिचा वापर कोणाच्या ऊर्जा हितासाठी आणि कोणत्या अटींवर होतो, हा प्रश्नही तितकाच महत्त्वाचा आहे.

कोळशाचा तुटवडा, वृत्तपत्र उद्योग संकटात; पंतप्रधान मोदींच्या हस्तक्षेपाची मागणी

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली : प्रतिनिधी

'डिजिटल इंडिया'चा गाजावाजा सुरू असताना देशातील वृत्तपत्र उद्योगासमोर आता कोळशाच्या अनियमित पुरवठ्याचे संकट उभे राहिले आहे. देशांतर्गत न्यूजप्रिंट उत्पादकांना पुरेसा कोळसा मिळत नसल्याने उत्पादनावर मर्यादा येत असून, छापील माध्यमांना होणाऱ्या कागदाच्या पुरवठ्यावरही परिणाम होण्याची भीती व्यक्त केली जात आहे. या परिस्थितीत इंडियन न्यूजप्रिंट मॅन्युफॅक्चरर्स असोसिएशन (आयएनएमए) पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्याकडे थेट हस्तक्षेपाची मागणी केली आहे.

संघटनेने पंतप्रधानांना तातडीचे निवेदन सादर करून कोळशाचा पुरवठा नियमित करण्याची मागणी केली. कोल इंडिया लिमिटेडच्या (सीआयएल) विविध उपकंपन्यांसोबत झालेल्या विद्यमान इंधन पुरवठा करारांनुसार (एफएसए) उत्पादकांना वेळेत कोळसा पाठवण्यात यावा, अशी संघटनेची प्रमुख मागणी आहे.

कोळशाच्या उपलब्धतेतील अनिश्चितता दूर करण्यासाठी संघटनेने ७५:२५ प्रमाणात कोळसा वाटप करण्याची मागणी केली आहे. या मागणीचा उद्देश उत्पादकांना पुरवठ्याचे अधिक निश्चित नियोजन करता यावे आणि उत्पादनातील अडथळे कमी व्हावेत, हा आहे. मात्र, या प्रमाणाची नेमकी अंमलबजावणी कशी करावी आणि त्यासाठी सरकार कोणते धोरण स्वीकारणार, याबाबत स्पष्टता आवश्यक आहे.

आयएनएमए देशातील प्रमुख वृत्तपत्रांना न्यूजप्रिंट पुरवणाऱ्या उत्पादकांचे प्रतिनिधित्व करते. द टाइम्स ऑफ इंडिया, हिंदुस्तान टाइम्स, द हिंदू, नवभारत टाइम्स आणि पंजाब केसरी यांसारख्या प्रकाशनांना पुरवठा करणाऱ्या उद्योगांच्या अडचणींमुळे संपूर्ण छापील माध्यम क्षेत्रावर परिणाम होण्याची शक्यता आहे.

कोळशाचा अनियमित पुरवठा कायम राहिल्यास उत्पादन खर्च, कारखान्यांचे कामकाज आणि न्यूजप्रिंटची उपलब्धता यांवर दबाव वाढू शकतो. त्याचा परिणाम वृत्तपत्रांच्या उत्पादन नियोजनावर होण्याचीही भीती आहे.

देशांतर्गत उत्पादनाला चालना देण्याचे उद्दिष्ट असताना आवश्यक इंधनाचा पुरवठाच अनियमित असेल, तर उद्योगांची उत्पादनक्षमता टिकवणे कठीण होते. वृत्तपत्र उद्योगासाठी न्यूजप्रिंट हा मूलभूत कच्चा माल आहे आणि त्याच्या उत्पादनासाठी कोळशाची उपलब्धता महत्त्वाची ठरते.

आता केंद्र सरकार आणि कोल इंडिया यांच्या उपकंपन्या या मागणीवर काय निर्णय घेतात, हे महत्त्वाचे ठरणार आहे. कोळशाचे वेळेवर वितरण आणि वाटपातील स्पष्टता यांबाबत ठोस उपाययोजना न झाल्यास देशांतर्गत न्यूजप्रिंट उद्योगाच्या अडचणी वाढू शकतात.

सीजेपीच्या दास, रांका यांची तिहार तुरुंगातून सुटका; अभिजीत दिपकेंची शाहरुख खानच्या व्हिडीओची पोस्ट चर्चेत!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली : वृत्तसंस्था

जंतर-मंतर येथील प्रतिबंधित आंदोलन क्षेत्रात प्रवेश केल्याप्रकरणी अटकेत असलेले 'कॉक्रोच जनता पार्टी'चे नेते सौरव दास आणि आशुतोष रांका यांची सात दिवसांनंतर कारागृहातून सुटका झाली आहे. दिल्ली पोलिसांच्या कोठडी वाढवण्याच्या मागणीनंतरही विशेष कार्यकारी दंडाधिकाऱ्यांनी दोन्ही नेत्यांची सुटका करण्याचे आदेश बुधवारी दिले.

दिल्ली पोलिसांनी दास आणि रांका यांच्या न्यायालयीन कोठडीत आणखी तीन दिवसांची वाढ करण्याची विनंती दंडाधिकाऱ्यांकडे केली होती. यावर झालेल्या सुनावणीदरम्यान दोन्ही नेत्यांच्या वतीने जामीनदार सादर करण्यात आले. दंडाधिकाऱ्यांनी पोलिसांची मागणी फेटाळून लावत दोन्ही नेत्यांच्या सुटकेचा मार्ग मोकळा केला.

१४ ऑक्टोबर रोजी जंतर-मंतर क्षेत्रात विनापरवानगी प्रवेश केल्याचा आणि शांतता भंगाचे बॉण्ड मोडल्याचा आरोप दास आणि रांका यांच्यावर ठेवण्यात आला होता. त्यानंतर दिल्ली पोलिसांनी त्यांना ताब्यात घेऊन दंडाधिकाऱ्यांसमोर हजर केले असता, सुरुवातीला त्यांना ५ दिवसांची न्यायालयीन कोठडी सुनावण्यात आली होती. त्यानंतर १९ ऑक्टोबर रोजी त्यांच्या कोठडीत पुन्हा दोन दिवसांची वाढ करण्यात आली होती, ज्याची मुदत बुधवारी संपत होती.

दिल्ली उच्च न्यायालयाचा हस्तक्षेप करण्यास नकार

दरम्यान, आज दोन्ही नेत्यांच्या न्यायालयीन कोठडीला आव्हान देणाऱ्या याचिकेवर दिल्ली उच्च न्यायालयातही सुनावणी झाली. मात्र, उच्च न्यायालयाने या प्रकरणात तात्काळ हस्तक्षेप

करण्यास नकार दिला. विशेष कार्यकारी दंडाधिकाऱ्यांसमोरील सुनावणीचा निर्णय येईपर्यंत वाट पाहावी आणि काही तक्रार असल्यास वरिष्ठ न्यायालयात दाद मागावी, असे निर्देश उच्च न्यायालयाने याचिकाकर्त्यांना दिले होते.

शांततेचे वचन एकाच दिवसातच मोडले : उच्च न्यायालयाची टिप्पणी

सुनावणीदरम्यान न्यायमूर्ती सुब्रमण्यम प्रसाद यांनी याचिकाकर्त्यांच्या भूमिकेवर प्रश्न उपस्थित केले. १० ऑक्टोबर रोजी शांतता राखण्याचे वैयक्तिक हमीपत्र दिल्यानंतर अवघ्या दुसऱ्याच दिवशी ११ ऑक्टोबरला त्याचा भंग करण्यात आल्याचे न्यायालयाने निदर्शनास आणून दिले.

जंतरमंतरसारख्या प्रतिबंधित क्षेत्रात घुसून तिरंगा फडकावत पुन्हा आंदोलन केल्याचा आरोप सीजेपी नेत्यांवर आहे. यावर भाष्य करताना न्यायमूर्तींनी विचारले, जेव्हा तुम्ही दिलेल्या आश्वासनाचा स्वतःच भंग करता, तेव्हा तपास यंत्रणांनी तुमच्याकडून कठोर पुराव्यांची मागणी का करू नये? तसेच, सत्र न्यायालयात याचिका दाखल करण्याचा पर्याय उपलब्ध असताना थेट उच्च न्यायालयात का आलात, असा सवालही खंडपीठाने उपस्थित केला.

दिपकेंची द पोस्ट चर्चेत!

तिहार तुरुंगात अटकेत असलेले 'कॉक्रोच जनता पार्टी'चे नेते सौरव दास आणि आशुतोष रांका यांची सात दिवसांनंतर कारागृहातून सुटका झाली आहे. यानंतर अभिजीत दिपके यांनी केलेली द पोस्ट चर्चेत आली आहे.

'डिजिटल इंडिया'च्या सुरक्षेला आठ कळांचा धक्का! सरकारी डिजिटल व्यवस्थेच्या विश्वासार्हतेवर गंभीर प्रश्न

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली । प्रतिनिधी

'डिजिटल इंडिया', ऑनलाइन सरकारी सेवा आणि कागदविरहित प्रशासनाच्या गाजावाजात आता डिजिटल सुरक्षेचा गंभीर प्रश्न ऐरणीवर आला आहे. बंगळुरूस्थित शर्चीवहअॅर कंपनीच्या वेब सुरक्षा प्रमाणपत्रांशी संबंधित आठ खासगी कळा उघड झाल्याने जागतिक स्तरावर इंटरनेट सुरक्षेची यंत्रणा सतर्क झाली आहे. आधार जारी करणारी भारतीय विशिष्ट ओळख प्राधिकरण (यूआयडीएआय) आणि आयकर विवरणपत्र भरण्याच्या संकेतस्थळासह अनेक सरकारी संकेतस्थळे शर्चीवहअॅरच्या तंत्रज्ञानाचा वापर करतात. त्यामुळे सरकारी डिजिटल पायाभूत सुविधांची सुरक्षितता आणि त्यावर नागरिकांनी ठेवलेला विश्वास याबाबत प्रश्न उपस्थित झाले आहेत.

आठ कळांमधील त्रुटी नेमकी काय?

वेबसाइटचे डिजिटल प्रमाणपत्र म्हणजे इंटरनेटवरील त्या संकेतस्थळाची ओळख प्रमाणित करणारा महत्त्वाचा सुरक्षा घटक. वापरकर्ता योग्य संकेतस्थळाशी जोडला गेला आहे का, तसेच त्याचा आणि संकेतस्थळाचा संवाद सुरक्षित आहे का, हे तपासण्यासाठी अशा प्रमाणपत्रांचा उपयोग होतो.

या प्रमाणपत्रांवर विश्वास ठेवण्याची जबाबदारी प्रमाणपत्र जारी करणाऱ्या संस्थांवर असते. मात्र, शर्चीवहअॅरच्या आठ मध्यस्थ प्रमाणपत्रांशी संबंधित खासगी कळा पुरेशा सुरक्षित पद्धतीने तयार झाल्या नसल्याचे समोर आले. त्यामुळे या कळांचा गैरवापर करून बनावट, पण विश्वासार्ह वाटणारी सुरक्षा प्रमाणपत्रे तयार करण्याची शक्यता निर्माण झाली. अशा प्रमाणपत्रांच्या आधारे हल्लेखोर बनावट संकेतस्थळांना वैध संकेतस्थळांचे स्वरूप देण्याचा किंवा काही परिस्थितींमध्ये ऑनलाइन संवादात हस्तक्षेप करण्याचा प्रयत्न करू शकतात.

एप्रिल २०२५ मधील त्रुटी, ऑक्टोबर २०२६ मध्ये उघड

या प्रकरणाची मुळे ३० एप्रिल २०२५ रोजी झालेल्या डिजिटल कळा तयार करण्याच्या प्रक्रियेत असल्याचे कंपनीने स्पष्ट केले आहे. १७ ऑक्टोबर २०२६ रोजी या प्रकरणाची माहिती सुरक्षा यंत्रणांपर्यंत पोहोचली. त्यानंतर गुगल आणि मोझिला यांनी प्रभावित प्रमाणपत्रांवर विश्वास रोखण्यासाठी उपाययोजना केल्या. शर्चीवहअॅरने १८ ऑक्टोबर रोजी संबंधित आठ मध्यस्थ प्रमाणपत्रे रद्द केल्याचे भारतीय संगणक आपत्कालीन प्रतिसाद पथकाच्या (सीईआरटी-इन) सूचनेत नमूद आहे.

गुगल, मोझिला आणि इतर तंत्रज्ञान कंपन्यांना तातडीने सुरक्षा उपाय करावे लागणे, हे या त्रुटीचे गांभीर्य अधोरेखित करते. गुगलने २७ ऑक्टोबरपासून आपल्या क्रोम ब्राउझरच्या विश्वासार्ह प्रमाणपत्रांच्या यादीतून संबंधित मूळ प्रमाणपत्र काढण्याची घोषणा केली आहे. त्यामुळे त्या प्रमाणपत्रसाखळीवर अवलंबून असलेल्या काही वैध संकेतस्थळांनाही नवीन प्रमाणपत्रे बसवावी लागू शकतात.

सरकारी डिजिटल सुरक्षेची जबाबदारी कोणाची?

सरकार नागरिकांना ऑनलाइन अर्ज, आधार प्रमाणीकरण, करभरणा आणि विविध डिजिटल सेवांकडे वळवत आहे. मात्र, या सेवा सुरक्षित ठेवण्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या तंत्रज्ञानातील त्रुटी वेळेत शोधणे, त्यांची स्वतंत्र तपासणी करणे आणि धोका निर्माण झाल्यास तातडीने उपाय करणे, ही व्यवस्थेची मूलभूत जबाबदारी आहे.

डिजिटल सेवांचा विस्तार म्हणजे डिजिटल सुरक्षेची हमी नव्हे. सरकारी संकेतस्थळे सुरक्षित असल्याचा विश्वास केवळ तंत्रज्ञानाच्या उपलब्धतेवर नव्हे, तर त्यामागील सुरक्षा मानके, नियमित तपासणी आणि पारदर्शक उत्तरदायित्वावर उभा राहिला पाहिजे. 'डिजिटल इंडिया'च्या यशाचे मूल्यमापन करताना या निकषांकडे दुर्लक्ष करता येणार नाही.

मात्र, आधारचा डेटा चोरीला गेल्याचा पुरावा नाही

या प्रकरणात महत्त्वाचा फरक लक्षात घेणे आवश्यक आहे. सीईआरटी-इन आणि शर्चीवहअॅरच्या माहितीनुसार, कंपनीच्या मूळ प्रमाणपत्रांच्या खासगी कळा बाधित झालेल्या नाहीत. प्रभावित मध्यस्थ प्रमाणपत्रांनी अंतिम वापरकर्त्यांसाठीची संकेतस्थळ प्रमाणपत्रे जारी केल्याचा पुरावा आढळलेला नसल्याचेही कंपनीने म्हटले आहे. त्यामुळे आधारचा डेटाबेस किंवा आयकर विभागाचा डेटा चोरीला गेल्याचे या घटनेवरून सिद्ध होत नाही. कंपनीच्या भारतातील डिजिटल स्वाक्षरी आणि ई-साइन सेवांवरही या घटनेचा परिणाम झालेला नसल्याचे सांगण्यात आले आहे.

तरीही, एखाद्या डिजिटल सुरक्षा व्यवस्थेत मूलभूत त्रुटी आढळणे हा केवळ तांत्रिक प्रश्न नाही. सरकारी आणि खासगी डिजिटल सेवांमधील विश्वास टिकवण्यासाठी सुरक्षा तपासणी, त्रुटींची स्वतंत्र चौकशी आणि जबाबदारी निश्चित करणे आवश्यक आहे.

'डिजिटल इंडिया'चा प्रचार करताना डिजिटल सुविधांची संख्या सांगितली जाते; पण त्या सुविधांची सुरक्षा किती मजबूत आहे, याची उत्तरेही सरकारने द्यायला हवीत. डिजिटल भारताचा खरा कस ऑनलाइन सेवांच्या संख्येवर नव्हे, तर नागरिकांचा डेटा, गोपनीयता आणि व्यवहार सुरक्षित ठेवण्याच्या क्षमतेवर लागणार आहे.